

III. Przegląd prawodawstwa

I. Prawo administracyjne

1. Reforma rolna.

A. Organizacja władz:

1. Ustalenie siedziby Poleskiego Okręgowego Urzędu Ziemskiego (OUZ) R. R. M. 17. 9. DU. 84/805.
2. Utworzenie Okręgowego Urzędu Ziemskiego na obszarze woj. Śląskiego. R. R. M. 22/1 DU 13/117.
3. Utworzenie powiatowych urzędów ziemskich (PUZ) na obszarze województwa Śląskiego R. M. R. R. 20/21 DU 118/1078.

B. Postępowanie:

4. Przepisy wykonawcze do ustawy o zakresie działania M. R. R; i organizacji urzędów i komisji ziemskich (GKZ i OKZ) R. M. R. R. 12/3 DU 28/281.

C. Tworzenie zapasu ziemi.

5. Przejmowanie ziemi na własność Państwa w niektórych powiatach Rzeczypospolitej — R. M. R. R. 11/2 DU 18/180.
6. Naprawa skarbu i poprawa gospodarstwa społecznego U. 31/7 DU. 71/687.

D. Parcelacja i kolonizacja.

7. Ustalenie ceny sprzedażnej poszczególnych gospodarstw i parcel, odsprzedanych przez UZ. R. M. R. R. i M. S. 10/5 DU. 44/467.
8. Rozciągnięcie przepisów o parcelacyjnym podziale ziemi na ziemię wileńską. R. M. R. R. 27/5 DU. 48/486.
9. Osadnictwo na górnośląskiej części woj. śląskiego R. M. R. R. 10/3 DU 22/245.
p. również nr. 5.

E. Uwłaszczenie. Czysznownicy.

10. Uwłaszczenie b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców na ziemiach wschodnich U. 20/6 DU 63/617.
11. Likwidacja państwowych czynszów wieczystych i dzierżaw wieczystych. R. P. 30/12 DU. 118/1071.
12. Wstrzymanie eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki na ziemiach wschodnich. U 31/7 DU. 73/722.

13. Ochrona drobnych dzierżawców. U. 31/7 DU. 75/741.

F. Scalanie gruntów.

14. Przepisy wykonawcze do ustawy o scalaniu gruntów. R. M. R. R. 27/2 DU. 26/266.
15. Państwowa pomoc kredytowa przy scalaniu gruntów. R. M. R. R. 17/10 DU. 94/881.
16. Zawodowe wykonywanie scalania gruntów. R. M. R. R. 24/5 DU. 55/550.

G. Obrót ziemią.

17. Rozciągnięcie przepisów o przenoszeniu własności nieruchomości ziemskich, obow. w b. Kongresówce etc, na ziemię wileńską. R. R. M. 11/2. DU 16/153.
18. Rozciągnięcie wykonawczych przepisów o przenoszeniu nieruchomości, obow. na ziemiach wsch. — na ziemię wileńską R. M. R. R. 27/5 DU 48/485.
19. Uchylenie § 14 austr. ces. rozporządzenia o pozbywaniu gruntów poświęconych gospodarce rolnej i leśnej. R. M. S. i R. R. 7/6 DU 59/596.
20. Umowy sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego. U. 2/7. DU. 69/669.

H. Finansowanie reformy rolnej. Banki.

p. w. 15.

21. Reorganizacja Banku Rolnego (BR). R. P. 14/5 DU. 43/450.
22. Dodatek na pokrycie kosztów likwidacji Banków Ziemskich włościańskiego i szlacheckiego. U. 3/12 DU. 110/987.
23. Przerachowanie pożyczek, udzielonych przez b. Banki Ziemskie włościański i szlachecki. R. P. 27/12 DU. 115/1025.

I. Technika przebudowy ustroju rolnego. Miernictwo ziemskie.

24. Warunki oraz tryb wykonywania czynności pomiarowych. Instrukcja M. R. R. 11/4 DU. 44/466.
25. Sprawdzanie i zatwierdzanie operatów pomiarowych, związanych z przebudową ustroju rolnego na obszarze zaboru rosyjskiego R. M. R. R. 2/6 DU. 50/509.

Znaki graniczne.

26. Ustalanie i wznawianie zewnętrznych granic obszarów, podlegających przebudowie ustroju rolnego (w b. dz. rosyjskiej) R. M. R. R. 2/6 DU. 55/551, (sprostowane O. M. R. R. DU. 70/685).

Nadzór.

27. Opłaty za nadzór nad instytucjami upoważnionymi do parcelacji — Waloryzacja. R. M. S. 1/2 DU. 14/137.
28. Opłaty za nadzór nad działalnością parcelacyjną osób fizycznych

i prawnych. Waloryzacja. R. M. R. R. i S. 1/2 DU. 32/330.
poza tem p. w. 16.

Przyspieszenie czynności urzędowych.

29. Specjalne wynagrodzenie akordowe funkcjonarjuszków UZ. R.R. M. 2/1 DU. 2/10.

A. Poleski OUZ. (utworzony R. R. M. z d. 20/3 1922. DU 41/345 i R. Pr. GUZ. z d. 10/7 1922 DU. 59/533) otrzymał jako swą siedzibę — Brześć nad Bugiem (1).

U. z d. 11/7 1923 r. o zakresie działania M. R. R. i organizacji urzędów i komisji ziemskich (UZ i KZ) DU. 90/706 (p. Ruch. 1924 str. 295) wydaną została dla całego obszaru Rzeczypospolitej.

Na obszarze woj. Śląskiego U. (p. art. 39) obowiązuje nie uwłaczając postanowieniom statutu Śląskiego z d. 15/7 1920 DU. 73/497 — a w szczególności jego art. 4 (Nr. 2 19); z tem zastrzeżeniem stanowi też podstawę nowej śląskiej Organizacji władz i urzędów ziemskich, obejmującej jeden OUZ. w Katowicach (2) i pięć PUZ. (Katowice, Rybnik, Lubliniec, Pszczyzna i Cieszyn) (3). Dokonana w ten sposób unifikacja ziemska woj. śląskiego ogranicza się do organizacji; nie obejmuje natomiast materialnego prawa agrarnego.

B. Przepisy wykonawcze (4) do U. z d. 11/8 1923 r.: nie tylko wyjaśniają jej postanowienia (n. p. § 5), lecz także uzupełniają je praeter legem (n. p. § 25). Mianowanie członków OKZ., przez M. R. R., odbywa się na wniosek prezesa OUZ. oparty na propozycjach organizacji gospodarczych i na opinji właściwego wojewody (§ 22). KZ. urzędują kolegialnie na posiedzeniach. Zwołanie posiedzeń KZ. następuje z urzędu i jest rzeczą przewodniczącego; o ile chodzi o posiedzenia OKZ. prezes OUZ. winien je zwołać na żądanie trzech członków, przedłożone mu z motywami na piśmie. Z art. 15 U. możnaby wnosić, że do prezesa OUZ. nie należy badanie zasadności motywów żądania. Wnioskowi zapobiega (praeter legem) Rp. (§ 25) stanowiąc, że prezes OUZ. może nieuwzględnić żądania motywowanego, jeśli uważa żądanie za nieuzasadnione. Posiedzenia KZ. zwołuje się drogą pisemnego wezwania, które wysyła się do poszczególnych członków listem poleconym najpóźniej na 14 dni przed terminem posiedzenia (§§ 2 i 23). Zastępstwo jest związane z osobą zastąpionego; zastępca bierze bowiem udział w posiedzeniu tylko w razie nieobecności członka, którego zastępuje (§§ 3 i 23). Wątpliwości co do tego, czy przewodniczący

GKZ. i OKZ. glosuje poza przypadkami, wymagającymi rozstrzygnięcia równości głosów (U. art. 6 i 15), Rp. usuwa stanowić (§§ 5 i 23), że przewodniczący OKZ. i OKZ. bierze udział w głosowaniach na równi z członkami. Każdy członek, nie zgadzający się ze zdaniem większości, winien odrębne swe zdanie — bez obowiązku motywacji — zaznaczyć przy podpisaniu uchwały (orzeczenia); może je jednak umotywić w ciągu dni 14 od ogłoszenia orzeczenia.

W postępowaniu przed OKZ i OKZ strony i ich pełnomocnicy mają prawo:

- a) przeglądu aktów sprawy w kancelarii komisji w okresie 7 dni przed posiedzeniem, wyznaczonem dla sprawy (§ 6 i 23);
- b) stawiania wniosków dowodowych i prowadzenia dowodów (§§ 11 i 23);
- c) excepcji (wykluczenia) świadków z powodu pokrewieństwa, w linii prostej w ogóle, a w linii bocznej do 3-go stopnia, oraz powinowactwa pierwszych dwu stopni (§§ 8 i 23);
- d) sprzeciwu, by świadkowie słuchani byli bez zaprzysiężenia, a zaprzysiężeni — nie przed właściwym sądem, o ile nie zachodzą oznaczone powody zwolnienia (§§ 9, 23 i 36).

Świadkowie i rzeczoznawcy, którzy chcą skorzystać z przyznanego im w U. prawa do kosztów podróży i djet — muszą pod rygorem utraty swych roszczeń zgłosić je w dniu, na który zostali wezwani. Rzeczoznawcy, wezwani do złożenia ekspertyzy, mają roszczenia o wynagrodzenie; winni je jednak pod rygorem utraty zgłosić równocześnie ze złożeniem ekspertyzy. Niezgłoszenie na czas uważane jest za zrzeczenie się (§ 34). Świadkowie, słuchani przez sądy — otrzymują zwrot kosztów i djety w myśl przepisów procedury cywilnej (§ 36). Doręczenia stronom, świadkom i rzeczoznawcom wezwań i zawiadomień §§ 27—33 Rp. — o ile jest pocztowem — odbywają się w sposób nieco odmienny od ustalonego R. M. P. i H. z d. 21/2 1924. DU. 20/221. (p. n. — k o m u n i k a c j e). — Postępowanie przed OKZ i OKZ. kończy się w sprawach rozpoznawczych orzeczeniem. Orzeczenie ogłasza się publicznie z reguły zaraz po zamknięciu postępowania, a wyjątkowo za odroczeniem do dni 14, poezem wydaje się je na piśmie (sentencja orzeczenia). Orzeczenie winno zawierać datę i miejsce powzięcia, nazwiska przewodniczącego i członków, uczestniczących w rozpoznaniu sprawy.

imiona i nazwiska stron oraz istotną treść (istotę) orzeczenia; pozatem winno zawierać motywy (faktyczne i prawne) i wskazywać termin i tryb dalszego zaskarżenia (§§ 11 i 23).

Akty adm. OUZ i PUZ dzielą się na decyzje, zarządzenia i orzeczenia, wydawane — wobec monokratycznego ustroju: tych urzędów — przez prezesa OUZ (§ 9) i powiatowego komisarza ziemskiego (§ 37). Postępowanie przed OUZ i PUZ. jest albo z urzędu albo na wniosek (odwołanie) stron i interesowanych (§§ 19 i 37). Interesowanymi są te osoby,, których nabyte prawa zostały naruszone. (§ 17). Postępowanie jest protokolarne (§§ 19 i 37); orzeczenia OUZ (§ 18) i zarządzenia oraz orzeczenia PUZ (§ 42) winny być doręczone stronom ze wskazaniem trybu i terminu ich zaskarżenia (odwołania). Postępowanie przed UZ obejmuje odbieranie dowodów, badanie środków dowodowych (§ 44 i 42); dotyczyć może spraw albo spornych albo niespornych. W sprawach spornych, toczących się przed PUZ. komisarz ziemski winien dążyć do zakończenia ich przez ugodę, układ pojednawczy (§ 45), ustaloną w szczegółowym protokóle, odczytanym stronom, uznanym (akceptowanym) przez nie i podpisanym przez strony i komisarza.

C. Tworzenie zapasu ziemi w 22, a wzgl. w 31 ¹⁾ (p. Rp. z 16/3 1921 DU. 27/157) wschodnich powiatach Rzeczypospolitej na rozkolonizowanie między żołnierzy oraz na wykonanie reformy rolnej — normuje ogólnie U. z d. 17/12 1920 r. DU. 4/17 ex 1921. w brzmieniu ustalonym U. z d. 16/8 1923 DU. 92/725. Szczegółowe przepisy, mające na celu wykonanie U. z 17/12 1920, nie były skodyfikowane i mieściły się w Rp. M. Rolnictwa z d. 10/3 1921 DU 27/137. z d. 21/4 1921 DU. 39/239 i z d. 10/7, 1921. DU. 60/420. Kodyfikację ich stanowi Rp. (5), Według przepisów U. i Rp. o r g a n i z a c j a przejmowania ziemi obejmuje:

a) powiatowe komitety nadawcze (PKN), istniejące w każdym powiecie, złożone 1) z komisarza ziemskiego, jako przewodniczącego; 2—5) z czterech członków urzędniczych z głosem stanowczym i tyluż zastępców, wyznaczonych przez M. M. spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, spraw wojskowych i rolnictwa, 6—7) z dwu członków — obywatelskich z głosem doradczym oraz z tyluż zastępców, powoływanych

¹⁾ P. jednak wyrok N. T. A. z d. 27/3 1923 l. rej. 253/23 O. S. P. (1924) str. 575 zaczepiający skuteczność U. w powiecie wołczyńskim.

przez M. R. R. w połowie z mniejszej (do 45 ha), a w połowie z większej (ponad 45 ha) własności ziemskiej z pośród kandydatów, przedstawionych w podwójnej liczbie przez prezesa OUZ, po odebraniu zapewnienia, iż ew. powołanie przyjmą.

Nowością wprowadzoną przez Rp. w składzie PKN. są — zastępcy.

b) Jedna komisja odwoławcza (KO) z siedzibą w Warszawie, złożona z 1) delegata M. R. R. lub zastępcy delegata, jako przewodniczącego; 2—5) czterech członków lub ich zastępców, wyznaczonych przez M. M. spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, spraw wojskowych i rolnictwa (§ 22).

Nowością jest utworzenie jednej komisji odwoławczej, zamiast trzech dotychczasowych (w Nowogrodzku, Brześciu Litewskim i w Łucku p. § 14 Rp. z d. 16/3 1921 DU. 27/157), co odpowiadało U., która mówi (art. 8) o odwołaniu do „komisji odwoławczych”.

Do zakresu działania P. K. N. należy obecnie:

1. orzekanie w sprawie przejęcia ziemi na własność państwa;
2. obejmowanie jej na podstawie uprawomocnionych orzeczeń Komitetu, lub orzeczeń Komisji odwoławczej (Rp. w § 11 mówi (wbrew § 22) o orzeczeniu „komisji odwoławczych”);
3. nadawanie ziemi uprawnionym;
4. zgłaszanie wniosków do M. R. R. w sprawie przekazania ziemi na nadania żołnierzom wojska polskiego (według U. z d. 17/12 1920 DU. 4/18 ex 1921). Przedtem (p. Rp. z d. 16/3 1921 DU. 27/187) zakres działania komitetu określony był według natury przedmiotu przejęcia (a — c), a pozatem obejmował „zarejestrowanie i kolejne przejmowanie ziem prywatnych”.

Właściwość KO. pozostała niezmienioną. KO. jako instancja odwoławcza — rozpatruje sprawy jedynie na skutek odwołania; jako instancja nadzorcza nie jest związana żądaniem odwołania i może zaskarżone, t. j. zaczepione odwołaniem (strony, przewodniczącego PKN. lub urzędu wojew.) orzeczeniem PKN. zmienić lub znieść także (z urzędu) w części niezaczepionej, o ile narusza ona przepisy prawa (§ 29). Nadzór KO. jest zatem ograniczony do badania legalności orzeczeń PKN i to tylko w przypadkach ich zaczepienia odwołaniem.

Zasady materialne przejmowania ziemi uległy zmianom tylko, gdy chodzi o ziemię prywatną (p. art. 2 U). W szczególności:

a) ziemie, opuszczone przez właściciela zupełnie, mogą być przejęte, w całości lub w części (§ 2; U. mówi o przejęciu w całości); opuszczenie jest zupełnym, jeśli właściciel porzucił ziemię i nie będąc dowodnie zatrzymanym za granicą jako internowany lub wywieziony, nie wrócił do niej w terminie ustawowym, wzgl. jeśli nie wróciła do niej w tym terminie osoba, przedstawiająca prawa właściciela, jak n. p. pełnomocnik ogólny, pełnomocnik szczególny (administrator, rządca, etc), dzierżawca, małżonek prawnie nierozłączony, zstępny pełnoletni, kurator, opiekun;

b) ziemie, opuszczone czasowo, mogą być przejęte tylko w części, stanowiącej nadwyżkę ponad 400 ha ogólnej przestrzeni jednego zabudowanego folwarku. Opuszczenie jest częściowym, jeśli właściciel lub osoba przedstawiająca jego prawa wróciła do ziemi, przedtem opuszczonej, w terminie ustawowym. Na równi z powrotem traktowane jest dowodnie stwierdzone, zatrzymanie właściciela za granicą — przez władze zagraniczne w drodze internowania lub wywiezienia go z jego opuszczonej siedziby;

c) ziemie, niezagospodarowane w ciągu roku przed 1 lipca 1922 r. mimo pozostawienia ich właścicielowi, mogą być przejęte tylko w części niezagospodarowanej poza zmianowaniem ugorów, o ile leżą odłogiem nieuprawione, chociaż nadają się do uprawy (§ 5)

Nie podlegają jednak przejęciu obszary leśne, ponad 60 ha — przez czas nieunormowania sprawy upaństwowienia lasów (§ 3).

Przejmowanie ziemi winno odbywać się według odpowiednich postanowień U. o wykonaniu reformy rolnej, z pozostawieniem właścicielowi wyboru jednego zabudowanego folwarku o obszarze do 400 ha, objętego gospodarstwem właściciela lub jego rodziny. Rodzinę, niepodzielną prawnie i faktycznie w dniu wydania orzeczenia o przejęciu jej ziemi, oraz współwłaściciela uważa się za jednostkę (§ 6).

Zasady nadawania ziemi (5) uwzględnione będą w dziale C. — Postępowanie przed PKN. i KO. uregulowane jest obecnie, jak następuje: PKN. i KO. urzędują kolegialnie na posiedzeniach jawnych, na których rozpatrywane są i orzekane sprawy prawne stron, za ich zawiadomie-

niem o posiedzeniu PKN. (§§ 15, 16) a wezwaniem na posiedzenie KO. (§ 25) [chociaż niejawnie się stron lub niemożność doręczenia im wezwania nie wstrzymuje postępowania (§ 15, 16 i 25)], a pozatem bez udziału stron, gdy traktowane są sprawy administracyjne. Czynności przygotowawcze („opis” § .15), obwieszczenia i czynności wykonawcze (§ 19) spełnia przewodniczący.

Posiedzenia — zwołuje przewodniczący z własnej inicjatywy; w PKN. także na żądanie jednego z członków urzędniczych. Do ważności orzeczeń i uchwał PKN. i KO. jest niezbędną obecność przewodniczącego i dwu członków (urzędniczych) w tem. przedstawiciela M. sprawiedliwości. Orzeczenia i uchwały zapadają większością głosów; w razie równości głosów przeważa zdanie, za którym oświadcza się przewodniczący. (§§ 12 i 23). W sprawach prawnych (stron) orzeczenia wydawane są po zbadaniu aktów, dokumentów, przedstawionych dowodów i po wysłuchaniu stron, świadków i biegłych. Orzeczenia KO. zapadają na naradzie tajnej i muszą być spisane, podpisane przez głosujących i ogłoszone publicznie przez przewodniczącego; orzeczenia PKN. wymagają tylko spisania i podpisania przez obecnych członków (urzędniczych) (§ 16). Orzeczenie winno zawierać oznaczenie daty i miejsca powzięcia, wyliczenie członków, którzy orzeczenie wydali, istotną treść orzeczenia i motywy (§§ 13 i 28). Orzeczenie PKN. co do przejęcia ziemi ma ponadto wskazać przybliżony obszar i opisać granice przejmowanej ziemi (§ 13). Orzeczenie winno być z motywami doręczone stronom w odpisie (§§ 18 i 28); orzeczenie PKN. o przejęciu ziemi doręcza się z pouczeniem, iż od orzeczenia służy stronom prawo odwołania się do KO w ciągu dni 30 od doręczenia za pośrednictwem PKN. W razie niemożności doręczenia stronie — następuje publiczne wywieszenie odpisu w pomieszczeniu Starostwa i właściwego urzędu gminnego. W postępowaniu występują prócz osób urzędowych (członków PKN. i KO.) — strony, osoby interesowane i świadkowie oraz znawca

Stroną — (§§ 18, 25—28. 31 n) jest właściciel ziemi, przejmowanej lub prawny zastępca właściciela. Do praw strony należy:

- a) jawienie się i udział w „opisie” i w posiedzeniach PKN. i KO.;
- b) stawianie wniosków dowodowych i składanie wyjaśnień;

c) odwołanie do KO.

Wgląd w akta przed posiedzeniem KO. (§ 27) mają strony na równi z innymi osobami interesowanymi. Osoby interesowane (§§ 15, 16 i 27) — obejmują prócz stron — rodzinę właściciela, domowników, użytkujących ziemię, o ile chodzi o ziemię publiczną, miejscową władzę adm. (§§ 15 i 16), oraz uprawnionych do odwołania z urzędu (§ 18). Do odwołania przeciw orzeczeniu przejęcia, wydanemu przez PKN. są — poza stroną — uprawnieni z urzędu przewodniczący PKN. i właściwy urząd wojewódzki na wniosek członka PKN., będącego przedstawicielem M. rolnictwa.

Świadkowie i znawcy — słuchani są w postępowaniu przed PKN. i przed KO.; przed PKN. w miarę potrzeby, przed KO. — w miarę wniosków stron. Otrzymują należności według norm obowiązujących w postępowaniu przed sądami okręgowymi. Należności te obciążają — stronę, jeśli świadkowie etc. wzywani są na jej wniosek, a skarb państwa — gdy wzywani są z urzędu (PKN. i KO. (§ 31).

Doręczanie wezwań stronom, świadkom i znawcom odbywa się przez właściwe władze gminne (§ 26).

Postępowanie o przejęcie ziemi wszczyna formalny urzędowy wniosek jednego z urzędniczych członków PKN. Wniosek winien odpowiadać ogólnemu planowi parcelacji, ustalonemu przez M. R. R. Jeśli wniosek dotyczy ziemi publicznej (art. 1 U), musi być przedtem uzgodniony z przedstawicielem M. rolnictwa. (§ 14). Skutkiem wniosku jest opisanie ziemi na miejscu przez przewodniczącego lub przez wyznaczonego członka komitetu. Zarządzając opisanie ziemi — przewodniczący zawiadamia wcześniej (na 7 dni) osoby interesowane. Opisanie ustala się protokółarnie. Po opisaniu wyznacza się posiedzenie PKN dla rozpoznania sprawy i wydania orzeczenia. Odpis orzeczenia przesyła się właściwej władzy hipotecznej celem wniesienia ostrzeżenia do ksiąg hipotecznych. Dalszy odpis doręcza się stronom, a w razie niemożności doręczenia obwieszcza się publicznie przez wywieszenie w starostwie i w urzędzie gminnym (§ 18). Odpisy muszą zawierać klauzulę odwoławczą (30 dni do KO. przez PKN.). Odwołanie służy stronie, przewodniczącemu PKN. i właściwemu urzędowi wojew. (na wniosek członka, przedstawiciela M. rolnictwa); winno być umotywowane i wskazywać środki dowodowe. Odwołanie wczesne wstrzymuje wykonanie orzeczenia (§ 21); spóźnione — PKN. zwraca

apelantowi. Odwołanie wczesne winno być rozważone na posiedzeniu jawnym, na które wzywa się stronę. Po przeprowadzeniu rozprawy — zapada orzeczenie odwoławcze; jest ono urzędową kontrolą legalności orzeczenia pierwszej instancji. Orzeczenie KO. jest ostateczne. Prawomocne orzeczenie PKN i orzeczenie KO., opatrzone przez przewodniczącego klauzulą prawomocności, stanowi tytuł prawny do przeniesienia na skarb państwa własności ziemi, objętej orzeczeniem (§ 32). O przeniesienie wnosi przewodniczący PKN. On też obejmuje ziemię protokularnie w posiadanie państwa — osobiście lub przez członka PKN. w obecności przedstawiciela miejscowej władzy administracyjnej, dwu świadków i przedstawiciela dotychczasowego zarządu ziemi wzgl. strony. Protokół objęcia, stwierdzający objęte mienie i podpisany przez obecnych — przedkłada się PKN na najbliższym posiedzeniu do zatwierdzenia. Poczem PKN. orzeka o użyciu objętej ziemi; w szczególności w porozumieniu z okręgowym zarządem lasów — oznacza obszary leśne, nie podlegające parcelacji i oddaje je oraz zakłady przemysłowe, wody i nieużytki w zarząd władzom M. rolnictwa; następnie z pozostałości przeznaczają pewną część na cele reformy rolnej i oddaje ją właściwym urzędom ziemskim a resztę zużywa na cele osadnictwa wojskowego (§ 34). Zarząd ziemi przejętych do czasu przekazania ich właściwym władzom lub uprawnionym, należy do komisarza ziemskiego. Z zapasu ziemi, przeznaczonego ustawowo na cele reformy rolnej, wydzieliła U (6) państwowe nieruchomości ziemskie, o wartości nie przynoszącej 100 (?) milionów złotych, których przeznaczenie na cele przebudowy ustroju rolnego lub na inne cele państwowe nie jest uzasadnione gospodarczo, upoważniając Prezydenta Rzeczypospolitej do pozbycia ich w drodze sprzedaży.

D. W powiatach, w których obowiązuje U. o przejęciu ziemi (p. w.), osadnictwo (5) uwzględnia również właścicieli majątków, przejętych na własność państwa, o ile powrócili do kraju, po 1/4 1921 r. (repatrianci) i wnieśli o nadanie ziemi przed 12/1 1924 r. Repatrianci mogą otrzymać odpowiednią (co do ilości i wartości) ziemię, nie więcej jednak jak 45 ha, o ile możliwości z tych obszarów, które przed przejęciem były ich własnością, oraz budulec (maximum 80 m³), jeśli z gruntem przejęto budynki. Wnioski ich traktowane mają być (5) na równi z wnioskami żołnierzy wojsku polskiego (p. U. 17/12 1920 DU. 4/18) — z tą różnicą, że orze-

czenia PKN. o wniosku repatrianta podlegają zaczepieniu do KO. (§ 8), gdy orzeczenia PKN. o wniosku żołnierza są ostateczne (Art. 11 U).

Reorganizacja władz ziemskich w woj. śląskiem (2) i (3) wytworzyła potrzebę bliższego uregulowania kompetencji nowych organów, stosownie do przepisów prawa materialnego. Dotyczy to w szczególności osadnictwa, które w górnośląskiej części woj. śląskiego odbywa się na zasadach niemieckiej U. osadniczej z d. 11/8 1919. Dla należytego wykonania tej U. (9) otrzymał OUZ. w Katowicach uprawnienie ogólnie użytecznego przedsiębiorstwa osadniczego (§ 1) oraz upoważnienie do udzielania zezwoleń na przewłaszczenie gruntów według Rp. niemieckiej Rady związkowej z d. 15/3 1918 r. o obrocie nieruchomościami (§ 4). Zarazem przejął OUZ. obowiązek uzyskiwania gruntów na osadnictwo środkami ustawowymi i przeprowadzania, podziału ziemi między ludność rolniczą i robotniczą.

W zakresie przepisów o parcelacji, obowiązujących na obszarze b. zaboru rosyjskiego, ziemia wileńska stanowiła odrębny obszar prawny; obszar ten zunifikowano (8), rozciągnięciem nań mocy obowiązującej R. prezesa OUZ. z d. 14/11 1921 DU. 1/3 ex 1922. oraz z d. 30/11 1922 DU. 112/1024.

Reforma walutowa i waloryzacja zobowiązań uwzględnioną została w parcelacji (7) przez przeliczenie żytnich cen sprzedażnych poszczególnych gospodarstw i parcel gruntowych, odsprzedawanych przez UZ., na złote według mnożnika 20.

E. Ustawodawstwo rosyjskie, stawiając wielkie, w zasadzie niepokonalne przeszkody powstawaniu i utrwalaniu się polskiej, własności na kresach wschodnich, nie mogło ludności polskiej pozbawić wszelkich form dzierżenia i użytkowania ziemi, ani przeszkodzić ich używaniu w walce o utrzymanie się na niej. W ten sposób głównie — dzierżawa (długoterminowa), a także zastaw (emfiteutyeczny), przyrzeczenie sprzedaży (p. n. (20) G.) stały się formami, osłaniającymi prawnie nie tylko stosunki, zwyczajnie odpowiadające tym nazwom, lecz także i surogaty własności, t. j. umowne, odpłatne użytkowanie ziemi prawnie cudzej, jako faktycznie własnej, często niemal dziedzicznej, bo zwyczajnie z umówionym prawem ustępowania jej osobom trzecim i z zabezpieczeniem odpłaty przed nieprzewidzianem, jednostronnem podwyższeniem przez właściciela. Obok tych — nowszych form

zastępczych — utrzymały się na kresach wschodnich dawniejsze, popańszczyźniane, właściwie już skasowane, formy użytkowania ziemi, również zastępujące faktycznie instytut własności. Należy tu użytkowanie ziemi na prawie t. zw. wieczystoczynszowem (dzierżawa wieczysta) i na prawie t. zw. wolnych ludzi. Użytkowanie wieczystoczynszowe nadawało ziemi pewien osobliwy charakter; ziemia mogła być ustępowaną osobom trzecim, które przez jej objęcie stawały się wieczystymi czynszownikami. Natomiast ziemia, użytkowana przez t. zw. wolnych ludzi, nie miała odrębnego charakteru; użytkowanie jej odbywało się na zasadach dzierżawy, ograniczonej tylko osobistemi, a więc w zasadzie nie przenośnemi prawami „wolnego człowieka”. Wolnymi ludźmi byli w szczególności ci, którzy przed skasowaniem pańszczyzny, nie będąc osobiście poddanymi, dzierżawili grunta na warunkach pańszczyźnianych. Ustawodawstwo podzieliło ich na dwie kategorie, z których pierwsza wygasła zupełnie, a druga utrzymała się jeszcze. W ten sposób formy prawne użytkowania ziemi na kresach wschodnich przestały spełniać swą właściwą funkcję — rejonmji ładu, porządku, stałości i pewności w obrocie; uległy bowiem sile faktów, które obecnie stanowią punkt wyjścia dla nowego prawnego porządku rzeczy. Budowa tego nowego porządku zaczęła się, pomijając U.¹⁾ o ochronie drobnych dzierżawców (DPr. 57/345 i DU. 86/346) — U. z d. 2/12 1921 r. o nieruchomościach, nabytych na imię osób podstawionych lub za aktami nieformalnemi DU. 106/767, oraz U. z d. 21/9 1922 o ochronie drobnych dzierżawców, b. czynszowników, b. wolnych ludzi etc. DU. 90/822, znowelizowaną w U. z d. 3/11 1923 DU. 112/894. W r. 1924 uzupełniły ją U. U. (10), (12), (13). Najważniejszą z nich jest U. o uwłaszczeniu (10). Obowiązuje na obszarze b. zaboru rosyjskiego z wyłączeniem b. Kongresówki i ma na celu danie możliwości nabycia ziemi na własność (uwłaszczenia) — jednak bez obciążenia skarbu państwa — tym wszystkim jej użytkownikom, którzy osiedleniem się na stałe na gruntach obecnie użytkowanych stworzyli stan posiadania, wymagający utrwalenia prawnego i dla wyrównania krzywd przeszłości i w interesie państwa (p. druk sejm. Nr. 655 z d. 3/7 1923).

Uwłaszczenie nie jest bezwzględne; następuje bowiem

¹⁾ Z d. 3/7 1919 j z d. 7/7 1920.

tylko na wnioszek uprawnionych (Art. 1 i 8). Uprawnionymi do wniosku są:

- a) b. wieczyści czynszownicy,
- b) wolni ludzie,
- c) długoletni dzierżawcy (art. 1).

Za czynszowników wieczystych uznaje U. tych użytkowników gruntów, którzy je przed 21 (9) czerwca 1886 r. posiadli na prawie dzierżawy wieczystej bądź wprost, bądź pochodnie przez osobę, która przed owym terminem dzierżawiła je wieczyście, o ile postępowanie o wykup posiadanych przez nich gruntów albo nie zostało do d. 21/7 1924 r. zakończone, albo zostało zakończone orzeczeniem odmownym z prawem pięcioletniego dalszego użytkowania na warunkach poprzednich (Art. 1 i 2).

Za t. zw. wolnych ludzi uważa U. użytkowników, którzy odpowiadają przepisom ustaw rosyjskich w przedmiocie uwłaszczenia wolnych ludzi drugiej kategorii w b. gubernjach mińskiej, wileńskiej, grodzieńskiej i wołyńskiej, o ile postępowanie o wykup posiadanych przez nich gruntów nie zostało ukończone do dnia 21/7 1924 r. (art. 1 i 3).

U. nazywa i jednych i drugich „byłymi” ze względu na prawo o urządzeniu rolnem włościan i osadników z dnia 9/12 1886 r. Zb. ust. tom 9, które w terminach prekluzyjnych zniósło wieczystą dzierżawę gruntów (art. 6 i n) i ich użytkowanie na prawie wolnych ludzi (art. 765 i n).

Za długoletnich dzierżawców — U. uważa tych posiadaczy gruntów, którzy sami lub przez głowy swych spadkodawców na gruntach obecnie posiadanych osiedlili się przed 1/4 1895 r. z mocy umów dzierżawnych, zawartych — bez względu na termin dzierżawy — z prawem jej odnowienia po terminie na warunkach poprzednich; dalej tych, którzy mieli lub mają w umowach zastrzeżone prawo wykupu dzierżawionych gruntów, ale z prawa tego nie mogli skorzystać (dlatego, że właściciele nie chcieli sporządzić aktu kupna i sprzedaży), wreszcie tych, którzy użytkowali dzierżawione grunta przed d. 1/8 1914 na mocy umów co najmniej sześcioletnich i pobudowali na nich własne osiedla, — a to o ile wszyscy oni posiadają obywatelstwo polskie, nie należą do wyłączonych od uwłaszczenia, a pozatem o ile dzierżawy ich, pomijając prawo pastwiska w lasach właściciela, nie przekraczają ustawowego maximum (43,70 ha a na Wołyniu 27,35 ha).

Za powody wyłączenia od uwłaszczenia U. uważa podwójne obywatelstwo, dezercję z wojska polskiego lub Litwy Środkowej, wrogi stosunek do państwa, przerwę w dzierżawie ponad rok. nie uiszczenie w terminie z własnej winy tenuty dzierżawnej, użytkowanie gruntu na mocy stosunku służbowego, posiadanie własnej ziemi, o ile obszar jej wraz z obszarem dzierżawionym przekracza maximum (p. w.).

U p r a w n i e n i e do wniosku o uwłaszczenie ulega przedawnieniu w d. 21 lipca 1928 r. Uprawnieni, którzy do tego czasu nie wniosą ustnie lub pisemnie u właściwego organu (p. n.) o uwłaszczenie, tracą wszelkie prawa przysługujące im z U. — a grunta, użytkowane przez nich w dzierżawie wieczystej lub wolnych ludzi, tracą swój na tern użytkowaniu oparty charakter prawny.

P r z e d m i o t e m uwłaszczenia są te tylko grunta, które znajdowały się w d. 31/10 1923 r. w bezpośrednim użytkowaniu uprawnionych (art. 1), objęte przez nich zostały w użytkowanie w terminach w U. oznaczonych, i nie zostały przez właściciela wykluczone od uwłaszczenia (art. 22). Wykluczenie może obejmować cały obszar gruntów, użytkowanych przez uprawnionego, albo część; jest uprawnieniem każdego właściciela, który w razie uwłaszczenia zatrzymałby dla siebie mniejszy obszar ziemi, niż wynosi maximum obszaru uwłaszczenia dzierżawcy i nie posiada innej nieruchomości ziemskiej na obszarze państwa polskiego (Art. 22). Uprawnienie jest skuteczne tylko wobec długoletnich dzierżawców a wyjątkowo (jeśli stan posiadania, uprawniający do wykluczenia, wytworzył się wskutek ustalenia wschodniej granicy Państwa) także wobec czynszowników i b. wolnych ludzi. Uwłaszczenie jest konstytutywnym aktem administracyjnym właściwego organu uwłaszczeniowego (p. n.) przyznającym (uprawnionemu) wnioskodawcy prawo do nabycia gruntu za zapłatą ceny. oznaczonej z urzędu lub zatwierdzonej na podstawie ustalenia w układzie polubownym (Art. 11, 22). Uwłaszczenie jest autoryzowanym administracyjnie wykupem (Art. 11). Cena gruntów, objętych uwłaszczeniem, nie ustalona polubownie, wynosi — dla b. czynszowników ośmiokrotność czynszu rocznego z r. 1913; dla b. wolnych ludzi — ośmiokrotność tenuty dzierżawnej, obowiązującej w dniu 16 czerwca 1903 r. a dla długoletnich dzierżawców, którzy uprawnienie swe opierają na dzierżawie, co najmniej 6-letniej i pobudowaniu władnych osiedli na gruntach dzierżawionych.

$16\frac{2}{3}$ krotność rocznej tenuty dzierżawnej (Art. 12). Z ceny uwłaszczenia potrąca się wartość ekwiwalentu za zlikwidowane serwituty (Art. 13). Uwłaszczony winien cenę (szacunkową) uwłaszczenia zapłacić organowi uwłaszczeniowemu jednorazowo, lub w ratach, rozłożonych w orzeczeniu stosownie do okoliczności na przeciąg czasu do lat 12 za oprocentowaniem w stosunku 6% rocznie i zabezpieczonych na uwłaszczonym gruncie z prawem pierwszeństwa przed innymi dłużnikami nabywcy (Art. 14). Właściciel gruntu otrzymuje cenę uwłaszczeniową za pośrednictwem sądu. Złożenie ceny uwłaszczeniowej zwalnia uwłaszczoną działkę od wszelkich obciążeń hipotecznych i rzeczowych; jej właściciel dotychczasowy odpowiada wobec wierzycieli hipotecznych i rzeczowych — jedynie w tym stosunku, w jakim znajduje się pozostała przy nim część majątku ziemskiego do ogólnego jego obszaru przed uwłaszczeniem (Art. 18). Prawomocne orzeczenie o uwłaszczeniu stanowi tytuł prawny nabycia i uzasadnia na wniosek uwłaszczonego przepisanie nań tytułu własności w księgach wieczystych z zabezpieczeniem reszty ceny nabycia, rozłożonej na raty oraz z zapisaniem praw rzeczowych, ustalonych ze względu na uwłaszczenie (Art. 17).

Organami, orzekającymi w sprawach uwłaszczeniowych są:

- a) Komisja uwłaszczeniowa (KU) i
- b) OKZ,

Do KU. należą:

1. komisarz ziemski, jako przewodniczący;
2. sędzia pokoju, delegowany przez prezesa właściwego sądu okręgowego;
3. przedstawiciel właściwego terytorialnie starostwa (?), obznajomiony ze sprawami rolnymi, oraz wyznaczony przez M. R. R. na wniosek wojewody;
4. przedstawiciel (?) większej własności rolnej (powyżej 45 ha) i
5. przedstawiciel (?) drobnych dzierżawców, wzgl. ich zastępcy.

KU. urzęduje przy PUZ z równą mu właściwością terytorialną; orzeka kolegialnie. Do ważności uchwał jest wymagana obecność przynajmniej 3 członków, w tem komisarza ziemskiego i sędziego pokoju. KU. orzeka większością głosów: w razie równości — przeważa zdanie, za którym głosował przewodniczący (Art. 6). Od orzeczeń KU. służy stro-

nom w terminie miesięcznym od dnia doręczenia odpisu orzeczenia prawo odwołania się do OKZ za pośrednictwem KU (Art. 15). Prawo odwołania się służy również przewodniczącemu KU. w ciągu miesiąca od dnia wydania orzeczenia. Od orzeczenia OKZ. służy stronie w terminie dwumiesięcznym od dnia doręczenia odpisu orzeczenia prawo odwołania się do najwyższego trybunału administracyjnego (Art. 16).

Postępowanie uwłaszczeniowe jest postępowaniem na żądanie (wniosek) uprawnionego według zasad i śledczej i skargowej. Toczy się przy udziale stron, t. j. uprawnionego (użytkownika) i właściciela gruntu, wzywanych imiennie, za doręczeniem wezwania przez gminę, lub publicznie, za wywieszeniem wezwania w lokalu KU. i właściwego urzędu gminnego przy równoczesnym, trzykrotnym wywołaniu w organie dla miejscowych urzędowych ogłoszeń. Prawo zbierania dowodów mają KU. z urzędu i na wniosek strony (Art. 9). W ciągu postępowania uwłaszczeniowego strony do czasu uprawomocnienia się orzeczenia KU. mogą zawrzeć układ polubowny (Art. 10). Układ zastępuje postępowanie dowodowe (Art. 10 i 11) i podlega rozpoznaniu przez KU. (Art. 101). Rozpoznanie układu wzgl. postępowanie dowodowe kończy się orzeczeniem KU. Orzeczenie winno zawierać datę, skład KU., określenie uprawnienia do uwłaszczenia (przez zaliczenie wnioskodawcy do jednej z kategorii uprawnionych), odmowę lub przyznanie prawa do nabycia gruntu, zatwierdzenie lub uchylenie układu, określenie przedmiotu uwłaszczenia co do granic i obszaru, oznaczenie ceny wykupu oraz terminu i sposobu jej zapłaty (Art. 11). Orzeczenie winno zarazem ustalić istnienie i rozmiar praw uwłaszczonego do korzystania z części majątku dotychczasowego właściciela, nieobjętej uwłaszczeniem, a w szczególności stwierdzić i ujawnić, jako służebności, prawo wodopoju, przejazdu i przepędu bydła (Art. 13). Wniesienie podania o uwłaszczenie uprawnia zarazem wnioskodawców do:

- a) żądania, aby KU. (OKZ.) w ciągu miesiąca po otrzymaniu odpowiedniego wniosku ustaliła orzeczeniem, czy zgłaszający się ma dostateczną podstawę do roszczenia o prawo na uwłaszczenie z U. Orzeczenie to, przedłożone sądowi, wstrzymuje proces o eksmisję oraz samą eksmisję, o ile powodem powództwa nie jest dewastacja majątku, nieodpowiednie użytkowanie lub zwłoka w uiszczeniu tenuty (czynszu) (Art. 20);

- b) żądania, by KU. (OKZ.) wniosła do ksiąg hipotecznych o ostrzeżenie (adnotację) o wdrożeniu postępowania uwłaszczeniowego ze skutkiem przeciw późniejszym zmianom prawnym (Art. 19).

Na obszarze b. zaboru rosyjskiego, uwłaszczenie w przypadkach nieobjętych U. uwłaszczeniową (10), może nastąpić na mocy U. o naprawie skarbu (6) w drodze likwidacji (11) państwowych czynszów wieczystych i dzierżaw wieczystych (§ 5). Likwidacja polega na wyjątkowym (ze względu na wstrzymanie spłaty czynszów i dzierżaw wieczystych w dobrach państwowych — p. U. z d. 26/11 1920 DU. 110/727) przyjęciu spłaty dzierżaw i czynszów. Uprawnionymi do uwłaszczenia w drodze likwidacji są dzierżawcy wieczyści i czynszownicy wieczyści ziemscy i miejscy. Likwidacja nie obejmuje gruntów prywatnych lub samorządowych; i jest ograniczoną do gruntów wiejskich i miejskich (ziemskich), własność państwa stanowiących. Odbywa się na wniosek b. wieczystego czynszownika lub b. wolnego człowieka. Spłata wynosi 50-krotność obowiązującego czynszu rocznego a w razie dokonania służącego skarbowi państwa podwyższenia czynszu — $\frac{1}{3}$ jego 50-krotności (po podwyższeniu), o ile kwoty te nie są ani niższe od $\frac{1}{20}$ ani wyższe od $\frac{1}{5}$ obecnej wartości gruntu, obliczonej według U. o podatku majątkowym z dn. 11/8 1923 DU. 94/746, bo wówczas ulegają odpowiedniemu powiększeniu lub zmniejszeniu (§ 2). Organami likwidacji są właściwi wojewodowie (§ 3), w m. Warszawie komisarz rządu, a w okręgu wileńskim delegat rządu. Zaświadczenie właściwej władzy o dokonanej spłacie świadczeń wieczystych, stanowi tytuł do wykreślenia z wykazu hipotecznego wpisów, które świadczeń tych dotyczą. Odzie nieruchomości nie ma uregulowanej hipoteki, wykreślenie następuje na podstawie notarialnego aktu spłaty, jaki ma być zawarty między uprawnionym a Skarbem Państwa (§ 4).

Przed wejściem w życie U. U. wydanych w r. 1924 (12) (13), ochronę prawną dzierżawców regulowało ustawodawstwo polskie w różnych kierunkach:

- a) ze względu na t. zw. drobnych dzierżawców rolnych, w b. Kongresówce i Małopolsce; należą tu U. z d. 3/7 1919 r. D. Pr. 57/345 i U. z d. 2/7 1920 DU. 56/346;
- b) ze względu na drobnych dzierżawców rolnych na ziemiach wschodnich; — należą tu R. Gen. Komisarza Ziemi Wschodnich z d. 19/2 1920 r. DU. (zarządu) 14/58/258;

- R. Nacz. Komisarza ziem Wołynia i frontu podolskiego z d. 25/5 1920 DU. (zarządu) 10/137; R. R. M. z d. 22/2 1921 DU. 19/110; i z d. 26/2 1922 DU. 12/109; U. z d. 21/9 1922 DU. 90/822 i U. (nowela) z d. 3/11 1923 DU. 112/894;
- c) ze względu na dzierżawy t. zw. niezagospodarowanych użytków rolnych na obszarze b. Kongresówki i Małopolski; należą tu U. z d. 8/3 1919 D. Pr. 23/235, U. z d. 28/7 1919 D. Pr. 65/387 i U. z d. 18/3 1920 DU. 28/165, która (Art. 14) weszła w miejsce dwu ostatnich;
- d) ze względu na dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki w obrębie miast i wsi na ziemiach wschodnich, należą tu U. z d. 3/9 1923 DU. 112/893.

O ile chodzi o b. Kongresówkę — stanowisko prawne drobnych dzierżawców rolnych było uregulowane inaczej, niż stanowisko dzierżawców t. zw. niezagospodarowanych użytków. Różnica została obecnie zniesioną (13) w ten sposób, że U. z d. 2/7 1920 r. DU. 56/346 objęła również dzierżawców użytków na mocy U. z d. 18/3 1920 r. DU. 28/165 (Art. 2). i zapewniła ochronę, z jakiej korzystali drobni dzierżawcy, drobnym rolnikom co do gruntów, oddanych im w posiadanie przez urzędy ziemskie z obszarów, objętych na podstawie orzeczeń OKZ. lub GKZ. Ochrona prawna, zapewnia dzierżawne użytkowanie gruntów do 1/10 1930 r. w miejsce dotychczasowych terminów, 1/9 i 1/11 1924 r. (p. Art. 1 U. z d. 2/7 1920 i Art. 9 U. z d. 18/3 1920).

Zarazem rozszerzone zostało pojęcie drobnych dzierżawców:

- a) na dzierżawców użytków,
oraz
- b) na dzierżawców działek rolnych, ponad 6 - morgowych, o ile dzierżawa jednych i drugich nie przekracza 5 ha obszaru (Art. 3).

Z ochrony dzierżawców korzystają również poddzierżawcy obszarów do 5 ha, wziętych w użytkowanie przed 28/8 1924 r. (Art. 9). W razie śmierci dzierżawcy w czasie trwania dzierżawy, wstępują w jego prawa i obowiązki małżonek i spadkobiercy w linii prostej, którzy żyli ze zmarłym wspólnie lub byli na jego utrzymaniu (Art. 10).

Ochrona rolników w drobnych obejmuje cały grunt, oddany im przez UZ. Ochrona polega na tern, że dzierżawy, korzystające z niej, nie mogą być bez zgody dzierżawców rozwiązane a dzierżawcy nie mogą być pozbawieni posiadania dzier-

zawionego gruntu ani w drodze wypowiedzenia lub wniosku o eksmisję, ani w drodze skargi o oddanie gruntu (Art. 4) chyba, że zachodzą powody do żądania zwrotu gruntu w każdej chwili (Art. 7) lub do wypowiedzenia 6-miesięcznego (Art. 8). Na czas trwania ochrony — zawieszoną jest wobec dzierżaw, podległych jej — moc obowiązująca ustaw cywilnych w przedmiocie wypowiedzenia i rozwiązania stosunku dzierżawnego (Art. 4). Warunki dzierżaw, określające czynsz, czas trwania i rozwiązanie stosunku dzierżawnego w sposób odmienny od postanowień U. (13), są nieważne, a wypowiedzenia, nawet sądowe i prawomocne, nie mają skuteczności prawnej. Czynsz dzierżawny za grunty, podlegające ochronie, ma być ustanawiany w pieniądzech, płacony w dniu 1/10 każdego roku i nie może przewyższać ceny targowej 150 kg żyta od 1 ha w dniu zapłaty za grunty pierwszej klasy, a w klasach niższych o 10% mniej w każdej następnej klasie. Ochrona dzierżawców gruntów zabudowanych na ziemiach wschodnich przedłużoną została (12) do 1/4 1926 r. (Art. 2), gdy dotychczasowa wygasła z d. 1/10 1924 r. (p. Art. 1. U. z dnia 3/7 1923 r. DU. 112/893). Poza to opłata dzierżawna opartą została na walucie złotowej z przeliczeniem każdego rubla przewidzianego w umowie, a w jej braku w miejscowych normach dzierżawnych z r. 1919, na 1 złoty.

F. Przepisy (14), określające szczegółowo (§§ 1—119) wykonanie U. o scalaniu gruntów z d. 30/7 1923 r. DU. 92/718, omówionej już szczegółowo w Ruchu (r. 1924 str. 298), pomijają się, wobec zamierzonej przez Rząd nowelizacji U.

Upoważnienie do zawodowego wykonywania scalenia gruntów (16) mogą otrzymać od M. R. R.:

- a) osoby fizyczne, posiadające obywatelstwo polskie, pełnię praw obywatelskich i nieskazitelną przeszłość, które w dotychczasowej swej działalności w dziedzinie prac związanych z przebudową ustroju rolnego posiadały wykazaną należyte, — w danym razie przed osobną komisją egzaminacyjną, utworzoną przez M. R. R., — całkowitą znajomość technicznych i prawniczych zasad prawidłowego scalania gruntów w ich związku z przepisami o przebudowie ustroju rolnego i organizacji władz ziemskich, oraz wykazały się wydatną praktyką w zakresie prac scaleniowych (§ 1);
- b) spółki i zrzeszenia, działające na mocy koncesji lub statutów, przewidujących podejmowanie prac związanych

z przebudową ustroju rolnego, a scaleniowych w szczególności ;

c) związki samorządowe (§ 5).

Upoważnienie, dane osobie fizycznej, jest upoważnieniem osobistym, bezterminowym i w każdym czasie przez M. R. R. odwołałnym z powodu utraty obywatelstwa polskiego., nieudolności, naruszenia obowiązujących ustaw, rozporządzeń i przepisów, nadużyć, oraz przestępstw popełnionych z chęci zysku o ile spowodowały wdrożenie dochodzeń karnych (Art. 3). Osoby prawne, (spółki, zrzeszenia i samorządy) otrzymują upoważnienie do scalania gruntów za poddaniem się ścisłej kontroli M. R. R. Kontrola ta obejmuje: prawo OUZ. do wglądu w czynności, wydawania zarządzeń obowiązujących oraz zawieszania uchwał z odwołaniem do M. R. R. Obowiązek przedkładania OUZ. sprawozdań za pośrednictwem PUZ. o posiedzeniach organów naczelnych w sprawach scalania gruntów. Prace scaleniowe na gruncie wykonują osoby prawne przez osoby fizyczne, posiadające warunki do uzyskania uprawnienia dla siebie (§ 7).

Upoważnienie, cofnięte z powodu nieudolności lub nadużyć bezpośrednio wykonawcy, nie może być ponownie udzielone; cofnięte z innych powodów, może być udzielone dopiero po upływie roku. Cofnięcie zawiesza uprawnienia scaleniowe (§ 4 i 9).

Zawodowe scalanie obejmuje:

- a) zaprojektowanie obszaru scalenia (plan ogólny scalenia);
- b) sporządzenie szczegółowego planu scalenia;
- c) wykonanie go (§ 9).

Prace te winny być z reguły wykonywane przez jedne i tę samą osobę upoważnioną, o ile w międzyczasie nie utraciła upoważnienia wskutek cofnięcia. Zaprojektowanie obszaru scalenia — uskutecznia osoba upoważniona na wniosek bezpośredni interesowanych za uwiadomieniem PUZ. o terminie podjęcia prac na gruncie (§ 10). Zaprojektowanie odbywa się w postępowaniu, w którym osoba upoważniona lub jej organy (technicy scaleniowi) wykonywują czynności komisarza ziemskiego z prawem powoływania do współpracy rzeczoznawców. Projekt obszaru scalenia podlega zatwierdzeniu przez właściwe OKZ. po sprawdzeniu go na miejscu przez komisarza ziemskiego (§ 12). Szczegółowy projekt scalenia na obszarze, zatwierdzonym przez OKZ., — sporządzają osoby upoważnione, tylko na mocy delegacji OKZ. udzielonej albo

z urzędu albo na wniosek reprezentacji interesowanych (rady scaleniowe, przedstawiciele dóbr ziemskich) po uprzednim zawarciu z upoważnionymi umowy (§ 15), o ile jej nie zawarty już przedtem reprezentacje interesowanych. Szczegółowy plan scaleniowy winien być sporządzony przez geometrów pod nadzorem i na odpowiedzialność osoby upoważnionej. Geometra (technik pomiarowy) ma prawo zwoływać bezpośrednio posiedzenia reprezentacji interesowanych dla ustalenia podziału wspólnot gruntowych, ich użytkowania i innych spraw związanych ze scaleniem gruntów; w posiedzeniach ma prawo wniosku, ale głos tylko doradczy; ma również prawo zwoływać posiedzenia komisji szacunkowej dla czynności klasyfikacyjno - szacunkowych i przewodniczyć jej w zastępstwie komisarza ziemskiego. W razie niezgodności uchwał lub postępowania komisji, z przepisami scaleniowymi, zawiadamia o tem komisarza ziemskiego. Plan szczegółowy ma być sporządzony po stwierdzeniu i ustaleniu starego stanu posiadania i wysłuchaniu życzeń osób interesowanych co do wytycznych planu (§ 16). Plan szczegółowy, winien być przewidywająco wyznaczony na gruncie (14) (26) za pomocą najprostszyc, lecz dostatecznie trwałyc znaków granicznych; wyznacza je technik scaleniowy z zastrzeżeniem, że nie są jeszcze ostateczne i nie uprawniają do objęcia działek w posiadanie lub użytkowanie (§ 19). Plan szczegółowy podlega zatwierdzeniu przez OKZ. po sprawdzeniu pomiarów na miejscu przez rewidenta na zebraniu wszystkich uczestników scalenia (§ 81) w obecności geometry (technika), który plan sporządził (§ 18). Wykonanie na gruncie planu scalenia, zatwierdzonego przez OKZ., polega na ostatecznym utrwaleniu przez geometrę (technika) granic działek, powstałych wskutek scalenia — w terminie, wskazanym przez OKZ. i pod jego nadzorem (§ 20). W postępowaniu scaleniowym osoby upoważnione mają prawo do pomocy urzędowej urzędów ziemskich: obejmującej m. in. wgląd w akta urzędowe, wzywianie świadków i biegłych, udzielanie własnej lub wyjednywanie obcej opinii i t. d.; (§ 22). Ponieważ osoby upoważnione są organami administracji, podlegają szczególnemu nadzorowi państwowemu — z urzędu i na zażalenie interesowanych (§ 23). Na pokrycie wydatków inwestycyjnych, związanych z zaprowadzeniem prawidłowego gospodarstwa rolnego, (wzniesienie i przeniesienie zabudowań gospodarczych i mieszkalnych, urządzenie studzien, przeprowadzenie dróg, meljora-

cje rolne i leśne) właściciele gospodarstw scalanych, posiadający obywatelstwo polskie i pełnię praw obywatelskich (§ 2) mogą otrzymać pomoc kredytową (15) na 6% (§ 3) z funduszy państwowych (§. 1) w wysokości nie przekraczającej 1000 zł., gdy chodzi o przeniesienie budynków, a 300 złotych na inne cele (§ 3). Pożyczka winna być zabezpieczoną hipotecznie, możliwie na pierwszym miejscu (§ 4), w granicach połowy szacunku gruntów scalanych. Podlega spłacie w ciągu 10 lat, gdy chodzi o przeniesienie budynku, a 6 lat (w innych przypadkach) (§ 4); spłata wyjątkowo może być odroczone w razie klęsk lub z innych ważnych powodów (§ 8). Pożyczkami administruje Państwowy Bank Rolny za poborem osobnego dodatku administracyjnego, który sam ustala (§ 12). Zaległości nieodroczone podlegają oprocentowaniu w stosunku 2% miesięcznie (§ 6) i ściąganiu przymusowemu w drodze egzekucji administracyjnej (jak bezsporne należności skarbowe).

G. Obrót ziemią przed r. 1924 nie był na obszarze b. zaboru rosyjskiego jednolicie unormowany. W b. Królestwie Kongresowem i województwach wschodnich obowiązywało P. R. M. z dnia 1/9 1919 o przenoszeniu własności nieruchomości ziemskich DU. 73/428; natomiast w okręgu administracyjnym ziemi wileńskiej obowiązywał dekret Nacz. Dowódcy wojsk Litwy Środkowej w przedmiocie wykonania reformy rolnej. (DUrz. T. K. Rz. L. Ś. 15/25). Przepisy te zunifikowane zostały dnia 25/2 1924 r. rozciągnięciem (17) na ziemię wileńską mocy obowiązującej R. R. M. z d. 1/9 1919 r. DU. 73/428 wraz (18) z przepisami wykonawczymi, jakie wydane zostały dla województw wschodnich R. Pr. GUZ. i M. Ś. z d. 27/5 1921 r. DU. 52/325. Względy, dla których wydana została U. (10) uwłaszczeniowa (p. w.) dały powód do ustawowej ochrony posiadaczy ziemi, objętej w posiadanie na podstawie umowy sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży, ale bez przeniesienia własności. Przepisy, normujące tę ochronę, nie były również do r. 1924 jednolite; na obszarze b. Kongresówki obowiązywała bowiem U. z d. 26/9 1922 r. DU. 90/825; a w województwach wschodnich i w okręgu administracyjnym ziemi wileńskiej U. z d. 26/9 1922 r. DU. 87/781. Zunifikowane zostały (20) z d. 8/8 1924 r. wydaniem nowych, jednolitych dla obszaru całego b. zaboru rosyjskiego (Art. 7). Należą one — do prawa prywatnego. Uchylenie § 14 austr. ces. R. o pozby-

waniu gruntów rolnych i leśnych (19) ma znaczenie skarbowe., a nie agrarne.

H. Reorganizacja Państwowego Banku Rolnego (PBR).. postanowiona U. z d. 11/1 1924 r. a naprawie skarbu i reformie walutowej DU. 4/28 przeprowadzoną została (21) drogą zmiany U. z 10/6 1921 r. o PBR. DU. 59/369 i dołączonego do U. statutu PBR. w ten sposób, że podwyższoną została niewycofalna dotacja ze skarbu państwa o 3 miliony złotych z sum budżetowych (pomoc kredytowa dla osadników) (§ 4); PBR. otrzymał prawo emitowania listów zastawnych do wysokości 30-krotnej sumy kapitału zakładowego łącznie z funduszem rezerwowym (§ 6); organy Banku uzależnione zostały — w stopniu wyższym, niż poprzednio od M. R. R. (§ 2, 11, 12, 16), urzędnicy Banku przestali być urzędnikami państwowymi (z U. o państwowej służbie cywilnej) (§ 21). Do zadań PBR. należy obecnie: popieranie parcelacji, osadnictwa i regulacji rolnych, popieranie rozwoju rolnictwa i współdziałanie w organizacji kredytu rolniczego, dysponowanie funduszami, przeznaczonymi na powyższe cele do dyspozycji organów Rządu (§ 3), udzielanie pożyczek na meljoracje, mające na celu poprawę fizykalnych własności gleby (drenowanie, osuszanie rowami, nawadnianie) oraz na inne meljoracje rolne (§. 8), wreszcie — na R. R. M. — prowadzenie likwidacji państwowych lub przez państwo gwarantowanych instytucyj osadniczych i finansowych, które w poszczególnych dzielnicach udzielały kredytu na cele agrarne (§ 5). Bank zwolniony został od wszelkich podatków bezpośrednich (§ 19) i otrzymał prawo pobierania dodatku administracyjnego w wysokości, oznaczonej przez Radę Nadzorczą na wniosek Dyrekcji (§ 17). Dodatek ten pobiera Bank również za czynności połączone z likwidacją Ziemskich Banków: Szlacheckiego i Włościańskiego (22) od ich dłużników przy uiszczaniu rat tak bieżących, jak i zaległych, a także przy przedterminowej spłacie całej pożyczki (art. 1). W związku z przerachowaniem wierzytelności i długów Banków tych, według R. P. z d. 14/5 1924 o przerachowaniu zobowiązań prywatno prawnych DU. 42/441. zmiana zostały ich statuty (22).

I, R. M. R. R. z d. 14/12 1923 DU. 132/1097 (p. Ruch (1924) str. 298) upoważniło do wykonywania czynności pomiarowych, związanych z przebudową ustroju rolnego, (parcelacja, komasacja, likwidacja serwitutów, podział gruntów wspólnych, zamiana gruntów):

- aj na obszarze b. zaboru rosyjskiego — inżynierów mierniczych i mierniczych przysięgłych (geometrów ki. II);
- b) na obszarze b. zaboru austriackiego — geometrów cywilnych (autoryzowanych);
- c) na obszarze b. zaboru pruskiego — mierniczych przysięgłych (geometrów zaprzysięgłych — §§ 36 i 78 ordynacji procederowej Rzeszy),
o ile zarejestrują się w M. R. R. (24) bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem właściwego OUZ. a w b. zaborze austriackim także za pośrednictwem Izby Inżynierskiej we Lwowie (§ 1).

Upoważnienie — uzyskane drogą rejestracji — związane jest z uprawnieniem do wykonywania zawodu według przepisów dzielnicowych w granicach ich terytorialnej mocy obowiązującej; rejestracja nie upoważnia tedy do wykonywania pomiarów w innych b. zaborach. Do wykonywania pomiarów w innych b. zaborach — miernik autoryzowany musi posiadać specjalne upoważnienie M. R. R. (§§ 23—25). R. (24) określa warunki upoważnienia specjalnego na obszar b. zaboru rosyjskiego; upoważnienia są jednoroczne; ale nie przewiduje ich na obszar b. zaboru austriackiego i pruskiego. Przez czas trwania braku mierniczych przysięgłych w b. zaborze pruskim, wydawane będą miernikom, autoryzowanym w b. zaborach austriackim i rosyjskim, specjalne zezwolenia na wykonywanie prac pomiarowych w b. zaborze pruskim w obrębie poszczególnych OUZ. pod bezpośrednim kierownictwem oddziału technicznego danego OUZ. (§ 28).

Upoważnienie — tak zwyczajne (drogą rejestracji) jak i specjalne, jest osobistem; nie jest zatem przenośne na inne osoby fizyczne lub prawne (§ 9). Upoważniony jest obowiązany wykonywać czynności pomiarowe — osobiście, a w razie prowadzenia pomiarów ziemskich na gruncie w kilku miejscach, może wykonać je — przez zastępców, posiadających zezwolenie M. R. R. na zastępstwo (§§ 11—15). Za czynności pomiarowe zastępców i pomocników odpowiada osobiście (§ 12). Miernicy upoważnieni obowiązani są stosować się przy wykonywaniu poszczególnych czynności pomiarowych do obowiązujących ustaw i rozporządzeń, dotyczących przebudowy ustroju rolnego, dzielnicowych instrukcyj katarsalnych, technicznych instrukcyj i przepisów M. R. R. oraz zarządzeń właściwych władz ziemskich, wydanych na podstawie powyższych ustaw, rozporządzeń, instrukcyj i prze-

pisów (§ 3). Miernicy upoważnieni mają obowiązek zawiadamiać właściwy PUZ. o rozpoczęciu każdej pracy pomiarowej, związanej z przebudową ustroju rolnego (§ 2), i wyjednać przedtem zezwolenie OUZ., jeżeli mają prowadzić pomiary poza obszarem ważności ich autoryzacji na podstawie specjalnego upoważnienia (§ 31), pozatem mają składać OUZ. kwartalne wykazy o przebiegu i postępie swych prac (§ 7), zawiadamiać M. R. R. i właściwy OUZ. o każdej zmianie stałej swej siedziby (§ 8). Miernicy upoważnieni odpowiadają (dyscyplinarnie) za należyte wypełnianie obowiązków pomiarowych. Srodkami dyscyplinarnymi — są pisemne ostrzeżenie (§ 16) OUZ., cofnięcie upoważnienia przez M. R. R. (§§ 17 do 19) i zawieszenie w czynnościach. Cofnięcie upoważnienia pozbawia upoważnionych prawa podejmowania się nowych agrarnych prac technicznych; nie wstrzymuje natomiast wykonania prac, rozpoczętych już (§ 29). Skutek wstrzymujący posiada zawieszenie (§ 21). Osobom, nie posiadającym pełnego zawodowego przygotowania mierniczego (§§ 26, 29), mogą być wydawane upoważnienia, ograniczone do czynności pomiarowych, nie wymagających założenia triangulacji na mierzonym obszarze (§ 30) Z upoważnień tych mogą korzystać w zaborze rosyjskim — geometry prywatni i geometry taksatorzy (§ 26) a w b. zaborze pruskim; technicy, upoważnieni do zastępstwa (§ 22) tj. absolwenci uczelni mierniczych, miernicy I kl. oraz technicy z przygotowaniem praktycznym w UZ. w odpowiednich urządach państw zaborczych lub u mierników, upoważnionych przez M. R. R. (§§ 13—15). Z uregulowaniem wykonywania agrarnych czynności pomiarowych przez mierników upoważnionych, zlikwidowaną została (§ 32) sprawa wykonywania w przyszłości nowych agrarnych prac pomiarowych przez biura miernicze, upoważnione według R. Pr. GUZ. z d. 8/6 1920 DU. 57/353.

Miernictwo ziemskie na obszarze b. zaboru rosyjskiego podlega osobnym przepisom co do sprawdzania i zatwierdzania (25) przez wydziały techniczne przy OUZ. (§ 9) operatów pomiarowych z prac, związanych z przebudową ustroju rolnego, oraz co do obowiązkowego ustalania i utrwalania na gruncie granic zewnętrznych obszaru, podległego przebudowie ustroju rolnego (26) przez postawienie na załamaniach granicy odpowiednich znaków granicznych (§ 1) w obecności stron interesowanych (§ 3). Obowiązek ten spoczywa na geometrach rządowych i prywatnych, upoważnionych przez

M. R. R. (§ 2), jeśli ci przystępują do wykonania czynności technicznych związanych z przebudową ustroju rolnego (§ 1). Opłaty za nadzór, sprawowany przez urzędy ziemskie nad instytucjami, upoważnionymi do prowadzenia parcelacji (27) oraz nad osobami fizycznymi i prawnymi, posiadającymi zaświadczenie lub zezwolenie UZ. na przeprowadzenie parcelacji poszczególnych nieruchomości — w zakresie tej działalności — (28), ustalone zostały we wysokości 1% od ceny kupna — sprzedaży działek, oznaczonej w umowach lub przyrzeczeniach kupna sprzedaży, z obowiązkiem uiszczenia ich na rachunek PBR. (§ 4) w ciągu miesiąca od zawarcia umowy lub przyrzeczenia (§ 1) za oprocentowaniem 2% w stosunku miesięcznym w, razie zwłoki (§ 3). Ceny kupna — sprzedaży podlegają waloryzacji według kursu, obowiązującego w dniu sprzedaży (§ 2). Celem przyspieszenia urzędowych czynności technicznych, związanych z przebudową ustroju rolnego, wprowadzone zostały (29) osobne akordowe dodatki i wynagrodzenia. Dodatki te i wynagrodzenia otrzymują obok uposażeń funkcjonariusze — którzy należą do technicznego personelu wykonawczego i rewidującego UZ. oraz funkcjonariusze PUZ. Przyznawane są w punktach od każdego ha wykonanych, zrewidowanych wzgl. całkowicie ukończonych prac (§ 1—4) według zasad, które ustala M. R. R.

II. Rolnictwo.

1. Administracja władcza.

2. Gospodarczy Zarząd. (Rolnictwo państwowe).

A. D o m e n y (państwowe majątki rolne).

B. L a s y państwowe.

1. Naprawa skarbu państwa; reforma walutowa. U. 11/1 DU. 4/28.
2. Organizacja przedsiębiorstwa Polskie Lasy Państwowe (PLP) Statut. R. P. 28/6 DU. 56/570.
3. Naprawa skarbu państwa i poprawa gospodarstwa społecznego. U. 31/7. DU. 71/687.
4. Organizacja administracji lasów państwowych R. P. 30/12 DU. 119/1079.

3. Rolnictwo społeczne.

C. O c h r o n a kultury.

5. Zewnętrzne odznaki straży dla ochrony kultury krajowej na obszarze b. zaboru austriackiego 4/4 DU. 34/357.

D. G o s p o d a r s t w o rolne.

- a) Produkcja rolnicza. Szkodniki.

6. Uprawa tytoniu w r. 1924 R. M. S. 6/1 DU. 3/20.
- b) Hodowla zwierząt. Weterynaria. Ubezpieczenia.
7. Uznanie świadectw tymczasowej rejestracji klaczy zarodowych i licencji ogierów. R. M. R. D. 7/4 DU. 40/429.
8. Środki ochronne przeciw zarazie stadniczej. U. 11/12 DU. 118/1064.
9. Normy szacowania zwierząt domowych dla wymiaru podatku procentowego. R. M. R. D. 15/1 DU. 7/71.

E. Gospodarstwo leśne.

10. Organizacja urzędów ochrony lasów. Zmiana U. 14/11 DU. 106/958.

F. Łowiectwo.

11. Unifikacja opłat stemplowych od kart łowieckich na obszarze państwa. R. M. S. 29/12 1923 DU. (1924) 1/6 oraz R. M. S. 21/1 DU. 8/82.
12. Podniesienie opłat stemplowych od kart łowieckich R. M. S. 13/2 DU. 19/195 i R. M. S. 3/3 DU. 21/231.
13. Podatek komunalny od polowania. R. M. S. Wew. 18/3 DU. 31/317 (§ 13).
14. Obniżenie stawek podatku komunalnego od polowania R. M. S. Wew. 4/8 DU. 78/759.

G. Rybołówstwo.

H. Reprezentacja zawodowa; stowarzyszenia.

I. Kredyt rolniczy.

a) organizacja.

15. Zmiana statutu Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego (PZK.) i Banku PZK. (BPZK.) R. R. M. 14/1 DU 7/66.
16. Zmiana statutu Banku Ziemiańskiego w Warszawie (BZW.) R. R. M. 18/2 DU. 20/214.
17. Zmiana statutu Galicyjskiego Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (LTKZ) R. R. M. 4/6 DU. 49/496.

b) nadzór.

18. Przekazanie M. S. nadzoru nad zakładem niemieckich listów zastawnych (DPA) i nad zakładem kredytowym miejskich właścicieli domów (KSH) w Poznaniu R. R. M. 3/3 DU. 26/262.

c) gwarancje państwowe.

p. w. l.

19. Przerachowanie gwarancji za zobowiązanie Centralnej Kasy

Spółtek rolniczych w Warszawie (C. K. S. R.) R. P. 9/2 DU. 14/128.

20. Udzielanie poręki państwowej na listy zastawne, obligacje i inne zobowiązania. R. P. 27/8 DU. 77/751.
21. Udzielenie poręki państwowej za listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie. (WTKZ) R. M. S. 13/12 DU. 108/978.
22. Udzielenie poręki państwowej na listy zastawne Wileńskiego Banku Ziemskiego (WBZ.) R. M. S. 29/12 DU. 116/1042.
23. Udzielenie poręki państwowej za zobowiązania sp. ak. Handlowo-rolniczej „Koop” w Warszawie. R. M. S. 29/12 DU. 116/1040.
24. Udzielenie poręki państwowej za zobowiązania CKSR. R. P. 29/12 DU. 116/1041.
25. Udzielenie poręki państwowej na listy zastawne LTKZ. R. M. S. 29/12 DU. 116/1039.

1. Organizacja administracji władczej rolnictwa nie uległa w r. 1924 większym zmianom; zmiany dokonane ograniczają się do reorganizacji urzędów ochrony lasów (p. n. (10) E.)

2. Istotne natomiast zmiany zaszły w organizacji zarządu gospodarczego dóbr i lasów państwowych pod wpływem ustaw sanacyjnych o naprawie skarbu i reformie walutowej (1) oraz o naprawie skarbu i poprawie gospodarstwa społecznego (3). Na podstawie pierwszej z nich gospodarka lasów państwowych otrzymała formalną organizację osobnego przedsiębiorstwa „Polskie Lasy Państwowe” (PLP), opartego na osobnym statucie (2). Przedsiębiorstwo PLP. istniało do d. 1/2 1925; z tym dniem administracja lasów państwowych otrzymała nową organizację (4). Według statutu przedsiębiorstwo PLP. podlegało M. R. D. (§ 1); w trybie określonym przez M. R. D. miało przejąć administrację wszystkich lasów państwowych na całym obszarze państwa, z wszelkimi przynależnościami, zakładami przemysłowymi, urządzeniami transportowymi i t. p. z wyłączeniem jednak lasów o specjalnym przeznaczeniu; zarazem miało objąć wykonanie wszelkich praw i zobowiązań, wynikających z państwowej gospodarki leśnej lub dotyczących jej. Ponadto na zlecenie M. R. D. mogło być powołane do sprawowania administracji dóbr prywatnych, wziętych pod zarząd państwowy (§ 2). Organami przedsiębiorstwa pod nadzorem M. R. D. (§ 4), który posia-

dał osobną opiniodawczą i wnioskodawczą radę do spraw lasów państwowych (§ 5), były (§ 7)

- a) Dyrekcja Generalna Lasów Państw. (DGLP.) (§ 8) z dyrektorem Generalnym na czele (§ 9), powołanym w drodze prywatno-prawnej (§ 28) przez M. R. D. (§ 9), i odpowiedzialnym za działalność własną i wszystkich organów przedsiębiorstwa (§ 9);
- b) dyrekcje okręgowe (DOLP.) (§ 10) z dyrektorem okręgowym na czele (§ 11), powoływanym (prywatno-prawnie — § 28) przez Generalnego Dyrektora i przed nim odpowiedzialnym za działalność własną i organów podległych;
- c) nadleśnictwa (§ 12) z nadleśniczymi na czele, powoływanymi przez Generalnego Dyrektora na wniosek Dyrektora okręgowego.

Nadleśniczy odpowiadał wobec dyrektora okręgowego za działalność własną i podległego sobie personelu. (§ 13). DGLP. była organem kierowniczym przedsiębiorstwa i nadzorczym nad wszystkimi organami przedsiębiorstwa; posiadała upoważnienie do zawierania umów i zaciągania zobowiązań w granicach określonych przez M. R. D. ew. za jego zezwoleniem (§ 8). DOLP. były organem kierującym administracją lasów państwowych i sprawującym nadzór nad organami jej w obrębie dyrekcji. Ponadto powołane były do zawierania umów i zaciągania zobowiązań w granicach określonych przez M. R. D. (§ 10). NL. były miejscowymi organami, prowadzącymi gospodarkę leśną i sprawującymi nadzór nad personelem nadleśnictwa (§ 12). Gospodarka PLP. oparta została na zasadach handlowych (§ 25); pracownicy przedsiębiorstwa przyjmowani byli na zasadzie umów prywatno-prawnych (§ 28). Za podniesienie dochodowości przedsiębiorstwa przewidziane były dla personelu osobne premje i gratyfikacje. (§ 14). Gospodarkę swą prowadziła PLP. środkami trzech funduszy — obrotowego (§ 20) renowacyjnego na odbudowę i remont kapitalny budynków i urządzeń (§ 21) i inwestycyjnego (§ 22) w ramach planu finansowo gospodarczego i preliminarza, zatwierdzonych przez M. R. D. i M. S. (§ 15). Z dochodów swych PLP. musiało zwracać M. S. sumę równą wydatkom skarbu na rzecz b. pracowników zarządu lasów państwowych i ich rodzin z tytułu stosunku służbowego w państwie polskim i w b. państwach zaborczych (§ 18).

Nowa organizacja (4) zrywa z zasadą wyodrębnienia lasów państwowych w osobne przedsiębiorstwo z własnym od

M. R. p. niezależnym kierownictwem i z własną administracją, a wraca do zasad poprzednio stosowanych, W nowej organizacji znika nazwa PLP.; gospodarka w lasach państwowych staje się znowu tylko odrębną gałęzią administracji państwowej (§ 1). Jak dawniej sprawuje ją M. R. D. (§ 2) jako jej naczelny organ kierowniczy i nadzorczy z właściwością do wykonywania wszelkich czynności gospodarczych, nieprzekazanych innym organom lub przekraczających ich kompetencje (§ 3). M. R. D. administruje lasami państwowymi — w zasadzie pośrednio — przez dyrekcje lasów państwowych (DLP.) i nadleśnictwa (NL.) (§ 2). Liczbę, okręgi i siedziby dyrekcji określa R. R. M. (§ 6) a nadleśnictw R. M. R. D. (§ 9). Na czele DLP. stoi dyrektor, który kieruje jej działalnością i wykonywa nadzór nad podległymi sobie organami. Jest on odpowiedzialny za całą administrację leśną dyrekcji, a w szczególności za stan lasów, za wszelkie czynności i zaniechania personelu i za wykonanie planu gospodarczego (§ 5). Do zakresu działania DLP. należy administrowanie za pośrednictwem NL. lasami państwowymi wraz z przynależnościami oraz nieruchomościami przekazanymi. zawieranie umów o sprzedaż po cenach cennikowych drewna i materiałów tartych, oraz produktów leśnych i kopalnianych w granicach rocznego etatu rolnego i planu gospodarczego, nieobjętych upoważnieniami NL., zawieranie umów gospodarczych bez prawa zaciągania pożyczki, przedkładanie M. R. D. wniosków i opinji, oraz przeprowadzanie na miejscu czynności, związanych z likwidacją serwitutów, komasacją i zamianą gruntów; (§ 4).

Na czele NL. stoi nadleśniczy; jest on odpowiedzialny za działalność własną i podległego personelu (§ 8). Do NL. należy bezpośrednio sprawowanie administracji położonych na obszarze NL, lasów państwowych z wszelkimi przynależnościami oraz administrowanie nieruchomościami przekazanymi mu do administracji, zawieranie umów sprzedaży drewna, produktów leśnych i kopalnianych oraz wszelkich innych umów w granicach ustalonych przez M. R. D. a wreszcie przedkładanie DLP. wniosków i opinji w sprawach administracji lasów państwowych (§ 7). Gospodarka lasów państwowych ma być samowystarczalną, t. zn. ma pokrywać z dochodów swych conajmniej swoje wydatki zwyczajne i nadzwyczajne. Pozatem powinna dawać skarbowi państwa czysty dochód, obliczony na podstawie planu finansowo-gospodarczego, w za-

łączniku do budżetu państwa (§ 11). Administracja lasów państwowych posiada osobną rachunkowość i kasowość (§ 16). Pod względem personalnym nowa organizacja administracji lasów państwowych wróciła do zasad służby publicznej (§ 24). Stosunek służbowy funkcjonariuszów DLP. i NL. ma charakter publiczno-prawny. zawiązywany drogą nominacji (§ 18) i normowany przez R. (4) przy odpowiednim zastosowaniu U. z 17/2 1922 r. o państwowej służbie cywilnej DU. 21 164. Oprócz funkcjonariuszów publicznych mogą być również przyjmowani w drodze umowy funkcjonariusze o charakterze prywatno-prawnym (§ 14). Funkcjonariusze publiczni administracji lasów państwowych (w DLP. i NL.) tworzą odrębny etat (§ 17); od innych urzędników państwowych różnią się tem, że ich stanowisko prawne wobec państwa i służby określone jest nie tylko w U. o państwowej służbie cywilnej, lecz także w R. (4). Funkcjonariusze publiczni DLP. i NL. dzielą się na: mianowanych

- a) odwoalnie (prowizorycznie)
- b) z zastrzeżeniem usuwalności
- i c) wyjątkowo na stałe (§ 18).

Mianowanie na stałe może nastąpić na stanowiska określone w tym celu przez R. R. M. w odniesieniu do funkcjonariuszów PLP. po 5 latach nieprzerwanej służby polskiej, o ile do dnia 31/12 1924 r. spędzili w niej 3 lata; a po zatem tylko w odniesieniu do funkcjonariuszów, mianowanych z zastrzeżeniem usuwalności, którzy posiadają co najmniej 10 lat państwowej służby polskiej. Urzędnicy mianowani z zastrzeżeniem usuwalności, mają (§ 18) wszystkie obowiązki urzędników stałych według U. z d. 17/2 1921 r. DU. 21/164, ale nie wszystkie prawa; nie mają bowiem praw do urzędu (Art. 35) i do przeniesienia w stan nieczynny w razie zmiany w organizacji władz i urzędów lub w interesie służby (§ 18). Służba prowizoryczna obejmuje czas praktyki, i kończy się egzaminem praktycznym (§ 19). Funkcjonariusze niżsi nadleśnictw nie mają prawa do ekwiwalentu (w spoczynku lub wynagrodzeniu) za służbę w niedzielę (§ 20). Funkcjonariusze powołani do dozoru lasów składają przysięgę służbową i przez jej złożenie nabywają uprawnienia straży leśnej, przewidziane w istniejących przepisach (§ 22). Funkcjonariusze publiczni podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej według U. z d. 17/2 1922 r. DU. 21/165. a uposażenie otrzymują według norm R. (4) i U. z d. 9/10 1923 r. DU. 116/1024. Nie otrzymują do-

datku mieszkaniowego; otrzymują natomiast bezpłatne mieszkanie służbowe lub ekwiwalent w gotówce (§ 26), którego wysokość określa R. M. R. D. Funkcjonariusze DLP. i NL. otrzymują przez czas służby czynnej prócz uposażenia w gotówce deputaty — opałowy, rolny i prawo pasania inwentarza (§ 27); obowiązani do trzymania koni, otrzymują osobny na ten cel dodatek (§ 28). Pozatem urzędnicy (?) i funkcjonariusze niżsi, którzy przyczynili się do podniesienia dochodowości lasów państwowych, mogą otrzymać premje i gratyfikacje w ramach planu gospodarczego (§ 15). Funkcjonariusze niżsi dzielą się na 9 klas od X—XIX po 7 szczebli każda ze stawkami od 70—450 punktów. Pod względem zaopatrzenia emerytalnego stali funkcjonariusze leśni DLP. i NL., oraz ci z mianowanych z zastrzeżeniem usuwalności, którzy posiadają 10 lat służby, policzalnej do wymiaru emerytury, mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego przy zastosowaniu U. z 11/12 1923 r. DU. 6/46 ex 1924. Inni funkcjonariusze, mianowani z zastrzeżeniem usuwalności, otrzymują w razie rozwiązania stosunku służbowego odprawę trzymiesięczną, o ile zwolnieni zostali bez 3 miesięcznego wypowiedzenia (§ 32). W ten sposób funkcjonariusze i pracownicy administracji lasów państwowych w ciągu jednego roku przeszli z państwowej służby publicznej na służbę prywatną w przedsiębiorstwie państwowem PLP. a następnie znowu wrócili do służby publicznej (§§ 34-38).

D. Na obszarze b. zaboru austriackiego istniała dla ochrony własności polowej, leśnej, łowieckiej, rybackiej i wodnej osobna straż, pozostająca z reguły w służbie prywatnej u interesowanych. Straży tej nadała austriacka U. państwowa z d. 16/6 1872 r. D. U. Nr. 84 charakter straży publicznej, pod warunkiem, że ustanowiona została na podstawie ustaw, a strażnicy jej, zatrudnieni i zaprzysiężeni przez powiatową władzę polityczną, pełniąc służbę, noszą przepisany mundur lub odznakę służbową. W organizacji powyższej zaszły za czasów polskich dwie zmiany; najpierw wydzieloną z niej została straż wodna wobec klauzuli derogacyjnej polskiej U. wodnej z d. 19/9 1922 r. DU. 102/936; pozatem — zmienioną została forma odznak służbowych (5). Odznakę stanowi obecnie noszona na lewym ramieniu (§ 2) opaska dwukolorowa (jasnozielona i żółta), z tarczą z orłem polskim i napisem, oznaczającym gałąź kultury krajowej, dla której strażnik jest ustanowiony. (§ 1).

D. Na podstawie U. z d. 1/6 1922 r. o monopolu tytoniowym DU. 47/409, uprawa tytoniu (§ 6) została zrejonowana (§ 1) i uzależniona od pozwolenia urzędowego (§ 2), którego udzielają: w Małopolsce — inspektorat uprawy tytoniu w Zabłotówce oraz podległe mu urzędy wykupu tytoniu w Borszczowie, Jagielnicy i Monasterzyskach, na Wołyniu — komisja uprawy i wykupu tytoniu w Krzemieńcu, a dla pozostałego obszaru państwa — Inspektorat uprawy w Warszawie (§ 7). Na obszarach b. zaboru pruskiego (sensu lato) rejon uprawy tytoniu stanowią powiaty grudziądzki (na Pomorzu) i rybnicki (na Śląsku) (§ 1).

W interesie racjonalnej hodowli zwierząt — U. z d. 21/2 1922 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociagowych i wozów na rzecz Państwa DU. 21/166 zwolniła (Art. 8) od obowiązkowego świadczenia ogiery licencjonowane i klacze zarejestrowane na podstawie zaświadczeń (świadczeń) licencji wzgl. rejestracji, uznanych przez MRD. Jakie świadectwa (tj. przez kogo wydane) dają prawo zwolnienia — to określone zostało najpierw w R. MSWoj. z d. 11/5 1922 r. DU. 36/310 (§ 8), a następnie w R. MRD. z d. 17/4 1923 r. DU. 49/345 a wreszcie R. MRD. z d. 7/4 1924 r. (7). Według obecnego stanu przepisów uznane są na obszarze b. zaboru pruskiego świadectwa licencji ogierów, wydane przez obwodowe komisje licencyjne, wyciągi z ksiąg stadnych dla klaczy, potwierdzone przez zarządy Izb Rolniczych Wielkopolskiej i Pomorskiej, oraz świadectwa tymczasowej licencji ogierów i tymczasowej rejestracji klaczy zarodowych, wydane po dniu 14/5 1924 r. na przepisanych formularzach przez Izby Rolnicze Pomorską, Śląską i Wielkopolską.

U. przeciwstadnicza (8) ma na celu ochronę hodowli koni na obszarze b. zaboru rosyjskiego (art. 12) przed zarazą stadniczą. Środkami ochronnymi są

- a) zakaz u s t a w o w y stanowienia koni — dotkniętych zarazą, podejrzanych o jej posiadanie lub o zarażenie się nią (art. 1) oraz klaczy, które były dotknięte zarazą (art. 3);
- b) zakaz a d m i n i s t r a c y j n y stanowienia koni w obrębie obszaru, podejrzanego o zarazę (art. 5);
- c) zakaz u s t a w o w y używania nieodkażonych i niezupełnie wyschniętych skór ze zwierząt, padłych lub zabitych skutkiem zarazy stadniczej (Art. 8);
- d) zarządzenie władzy weterynaryjnej co do wytrzebienia

- ogierów rozplodowych, chorych na zarazę stadnicza, za odszkodowaniem właściciela w razie upadku ogiera (art. 4);
- e) poddanie koni, dotkniętych zarazą, badaniu weterynaryjnemu (Art. 6);
 - f) zarządzenie rewizji weterynaryjnej wszystkich koni rozplodowych przed początkiem najbliższego okresu stanowienia (Art. 6 i 10);
 - g) perjodyczna weterynaryjna kontrola miesięczna na miejscu podczas trwania choroby, (Art. 9);
 - h) obowiązek odkażenia stajni zapowietrzonych i sprzętów przed uznaniem zarazy za wygasłą (Art. 10).

Celem zapobieżenia zawleczeniu zaraz zwierzęcych ze wschodu, obrót zwierzętami, surowcami produktami, pochodzenia zwierzęcego oraz paszą, poddany został ograniczeniom, przewidzianym w R. MRP. z d. 10/3 1922 DU. 21/180 a następnie w R. MRD. z dl. 28/8 1923 DU. 90/710. Przepisy tego ostatniego R. zmienione zostały w r. 1924 w tym kierunku (10 a), że zakazem przywozu objęta została trzoda chlewna i mięso wieprzowe w każdym stanie.

Ze względu na zabezpieczenie hodowli bydła rogatego i nierogacizny, pobierany jest na obszarze b. zaboru rosyjskiego osobny podatek procentowy od wartości szacunkowej każdej sztuki. R. (9) waloryzuje normy szacunkowe wartości zwierząt i ustala stawki podatkowe (§ 1).

E. Ochrona lasów w państwie polskim nie jest jeszcze dotychczas oparta na jednolitych podstawach. Na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego normuje ją U. z d. 26/9 1922 r. DU. 92/848; na obszarze b. zaboru austriackiego — szereg ustaw państwowych i krajowych; na obszarze b. zaboru rosyjskiego — dekret z d. 16/1 1919 r. w przedmiocie organizacji urzędów ochrony lasów DP. 8/117, w związku z RM. z d. 21/7 1922 r. DU. 64/572, zmieniony ostatnio w roku 1924 (10). Natomiast nie obowiązuje już postanowienie RM. z d. 30/12 1918 DPr. (ex 1919) 3/86 w przedmiocie ochrony i użytkowania lasów, uchylone R. RM. z 20/2 1922 DU. 14/125. Za wzorem organizacji ziemskiej, obejmującej osobne urzędy (UZ.) i komisje (KZ.), dekret stworzył osobną organizację ochrony lasów (OL.), obejmującą urzędy OL. i komisje OL., terytorialnie (Art. 3) i hierarchicznie (Art. 2) niezespołone z administracją ogólną. Organizacja ta obejmowała — pod nadzorem MRD. — głównego inspektora OL., komisarzy i pod-

komisarzy OL., urzędników pomocniczych i gajowych, a poza-tem okręgowe komisje OL. (OKOL) i główną Komisję OL. (GKOL). U. (10) zespoliła obecnie OL. z administracją wojewódzką (Art. 1) czyniąc wojewodę organem MRD. w zakresie OL. Wojewodzie podlegają wojewódzki inspektor OL., wraz z komisarzami i podkomisarzami (Art. 3). W związku z tem województwo stanowi okręg OL. (Art. 4), gdy poprzednio był nim okręg ziemski. Równocześnie zmienionym został skład GKOL. (Art. 11) i OKOL.; te ostatnie otrzymały przytem nazwę wojewódzkich komisyj OL. i wojewodę, jako przewodniczącego w miejsce prezesa OUZ. (Art. 7), Decyzje OKOL., zaczezione przez M. R. D., podlegały rozstrzygnięciu przez osobne połączone zebranie GKZ. i OKOL. Instancja ta została obecnie zniesiona a orzecznictwo jej przeszło na NTA. (p. Art. 17 w związku z druk. sejm. 880 ex 1923). Odpadł również naczelny (urząd) organ ochrony lasów w osobie głównego inspektora lasów (2).

F. Przepisy z r. 1924, dotyczące łowiectwa, ujmują je z punktu widzenia podatkowości państwowej (11) (12) i komunalnej (13) (14). R. z d. 21/1 (11) dokonało unifikacji stawek stempowych od kart łowieckich, rozciągając na obszar całego państwa moc obowiązującą odnośnych stawek taryfy stempowej, ustalonych na obszarze górnośląskim województwa śląskiego R. MS. z d. 29/12 1923 (11). Stawki te podniesione zostały następnie najpierw na górnośląskim obszarze woj. śląskiego R. z d. 18/2 1924. a następnie na całym obszarze państwa R. z d. 3/3 (12). Opłacie stempowej nie podlegają (11) karty łowieckie, wydane funkcjonariuszom zarządów lasów państwowych oraz straży łowieckiej prywatnej., zatwierdzonej i zaprzysiężonej przez władze (§ 3).

U. z d. 11/8 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych DU. 94/747 nadała (w Art. 19) gminom miejskim i wiejskim, a w b. dzielnicy pruskiej także powiatom, prawo pobierania podatku komunalnego od wykonywania prawa polowania — w granicach norm rozporządzenia wykonawczego. Normy te (10) określają maksymalne stawki podatku według obszaru (od 1 ha) i położenia polowania w jednej z czterech stref podatkowych przewidzianych na rok 1924. Stawki pierwotne zostały w większej części znacznie niższe (14). W r. 1924 — województwo poznańskie należało do strefy II ze stawką (30) 10 groszy.

I. Zmiany statutów instytucji kredytu rolniczego — do-

tyczą albo zabezpieczenia instytucji przed przedwczesną spłatą pożyczek przez dłużników hipotecznych (15), albo składu organów (15), albo podwyższenia kapitału zakładowego (16), albo dostosowania podstaw organizacji do podziału terytorialnego państwa (17). Nadzór nad zakładami (DSA. i KSH.) likwidującymi swą działalność, przeszedł z MRD. na MS. (18).

Jednym z ustawowych (3) środków poprawy gospodarstwa społecznego jest wzmożenie i ułatwienie obrotu pieniężnego i kredytowego przez udzielanie poręki (gwarancji) państwowej do sumy pół miliarda złotych instytucjom kredytu długoterminowego dla ich listów zastawnych, związkom spółdzielczym dla ich zobowiązań, zaciągniętych w kraju (2) (20) oraz osobom fizycznym i prawnym dla zobowiązań, zaciągniętych przez nie za granicą i zabezpieczonych albo hipoteką pupilarną albo zastawem towarów, przeznaczonych na wywóz. Poręki udziela MS. w granicach upoważnienia (20) według uznania (§ 1), ustalając (§ 2) przedmiot poręki, zakres odpowiedzialności skarbu państwa oraz jej warunki dodatkowe.

Z instytucyj rolniczych skorzystały — dla listów zastawnych: WTKZ. (21), WBZ. (22) i LTKZ. (25), dla zobowiązań zagranicznych: Kooprolna (23) a dla zobowiązań krajowych: CKSR. (24).

Dawną gwarancję w markach za zobowiązanie CKSR. (p. U. z d. 6/7 1923 r. DU. 75/586) przerachowano na złote (19).

III. Prawo wodne.

A. Organizacja władz.

1. Wojewódzkie rady wodne (WRW.) R. P. 24/3 DU. 30/299.

B. Wyłączenie.

C. Księgi wodne (KW.).

2. Urządzenie i prowadzenie KW. R. MRP. 7/5 DU. 44/468.

D. Podział wód.

E. Użytkowniewód.

3. Pobieranie opłat za wydobywanie piasku, żwiru, kamieni i lodu z łożysk publicznych wód śródlądowych. R. M. R. P. 6/3 DU. 31/316.
4. Pobieranie opłat od statków, tratw i spustu drzewa luźnego na publicznych wodach śródlądowych 2/6 DU. 52/530.

F. Regulacja wód i ich brzegów.

G. Ochrona przed powodzią. Wały.

5. Układ z Rzeszą Niemiecką, dotyczący wspólnej administracji wału

w dolinie Kwidzińskiej 27/1 1923 DU. ex 1924 64/627 i O. Rządu 26/6 DU. 64/628.

H. Spółki wodne.

A. WRW., zapowiedziane w U. wodnej z d. 19/9 1922 r. DU. 192/936 (Art. 238—240), według: organizacji, jaką otrzymał obecnie (1), składają się z przewodniczącego (§ 1) lub jego zastępcy (§ 2) i z 6 członków (§ 1) lub ich zastępców (§ 4). Pozatem w charakterze uczestnika obrad wchodzi do WRW. wojewoda, (osobiście lub przez przedstawiciela), z prawem powołania do udziału w posiedzeniach przedstawicieli urzędów państwowych, nie zespolonych w urzędzie wojewódzkim (§ 12). Przewodniczący, członkowie i zastępcy pełnią funkcje honorowe (§ 14). Członkowie są powoływani w drodze wyboru na lat 5, na zasadzie przedstawicielstwa interesów ogólnych (samorząd wojewódzki) i gospodarczych (korporacje rolnicze oraz przemysłowe i rękodzielnicze). W szczególności zasiada w WRW. po 2 przedstawicieli — samorządu wojewódzkiego, korporacji rolniczych i korporacji przemysłowych i rękodzielniczych (§ 7).

Prawo wybieralności przysługuje obywatelom polskim, posiadającym zdolność do działań prawnych, oraz uzdolnionym fizycznie i umysłowo do pełnienia swych obowiązków w WRW. i władającym biegle językiem polskim w mowie i piśmie. Nie podlegają jednak wyborowi obywatele, przeciwko którym toczy się postępowanie karno-sądowe, upadłościowe lub o pozbawienie własnowolności, oraz pozostający w czynnej służbie państwowej lub samorządowej, za wyłączeniem profesorów wyższych państwowych zakładów naukowych (§ 3). Prawo członkostwa w WRW. gaśnie przez zrzeczenie się pisemne na ręce wojewody, a nadto przez utratę warunków wybieralności lub utratę prawa piastowania urzędów publicznych na orzeczenie wojewody z odwołaniem do MRP. (§ 15). Przedstawiciele samorządu wojewódzkiego wybiera w województwach małopolskich Tymczasowy Wydział Samorządowy, w województwach poznańskim i pomorskim — właściwy Wydział Krajowy, w pozostałych i w okręgu wileńskim — (§ 4) właściwa Rada Wojewódzka (p. R. R. M. z 19/3 1924 DU. 34/352). Wybór przedstawicieli interesów gospodarczych przeprowadza się dla korporacji rolniczych oddzielnie od korporacji przemysłowych i rękodzielniczych, wybierających łącznie. Wybór ten odbywa się na zgromadzeniu wyborczem, zwołanem przez Wojewodę, pod jego prze-

wodnictwem (§ 7) w głosowaniu pośrednim (t. j. przez delegatów wszystkich, istniejących prawnie na obszarze województwa korporacji), tajnem, niestosunkowem (§ 7) w dniu, miejscu i czasie, wyznaczonych w imiennem wezwaniu interesowanych korporacji a ponadto ogłoszonych w wojewódzkim dzienniku urzędowym i Monitorze (§ 5). Niezawezwanie uprawnia do wniesienia reklamacji (w ciągu dni 8) do wojewody, a od jego odmownej decyzji — odwołanie (w ciągu 14 dni) do M. resortowego (§ 6). Wybór dokonany może być zaczepiony zażaleniem do MRP. w ciągu dni 14 od ogłoszenia wyniku (§ 8). Opróżnione przed upływem okresu wyborczego (5 lat) miejsce członka lub zastępcy obsadza się w drodze wyboru uzupełniającego na czas do końca pięciolecia (§ 8). Wynik wyboru winien być ogłoszonym w wojewódzkim Dz. Urz. i podanym do wiadomości przewodniczącemu WRW. Wybrani otrzymują od wojewody poświadczenia wyboru (§ 10). Posiedzenia WRW zwołuje przewodniczący (§ 11). Posiedzenia odbywają się według regulaminu, uchwalonego przez WRW. za zatwierdzeniem przez MRP. w porozumieniu z MRD. i MPH. (§ 12). Opinie w sprawach gospodarstwa wodnego (Art. 288 U. wodnej) WRW. wydaje na żądanie władzy lub z własnej inicjatywy na podstawie aktów dochodzeń przeprowadzonych przez właściwe władze oraz na podstawie znajomości stosunków miejscowych (§ 13). WRW odbywają swe posiedzenia w urzędzie wojewódzkim; prace kancelaryjne WRW załatwia kancelaria urzędu wojewódzkiego (§ 14).

C. Księga wodna w szerszym znaczeniu (p. napis nad § 229 U. wodnej) składa się (2) z czterech części: a) z właściwej księgi wodnej z rejestrem wpisów (w tekście dalszym — str. KW.) (§ 1), b) z dodatku do KW. z rejestrem wpisów (§ 1), c) ze zbioru map wodnych (§ 2) i d) ze zbioru dokumentów (§ 3).

KW. obejmuje jeden lub więcej tomów z odpowiednią, urzędownie stwierdzoną liczbą kart, z numerowanymi stronkami, zawierających stałe rubryki dla wpisu praw używania wody i uprawnień rybackich (§ 5 i 13) oraz postanowień co do wysokości piętrzenia i ilości wody, zachodzących w tym względzie zmian, oraz dla wpisu spółek wodnych (związków wałowych); karta składa się z dwu stronic, obok siebie leżących; lewa zawiera oznaczenie gminy, jednego zakładu wodnego lub jednej spółki wodnej, wpisywanych kolejno z osobną, własną liczbą porządkową (liczba karty), oraz osoby

i miejsca zamieszkania uprawnionego, a prawa — oznaczenie treści uprawnienia wodnego (rybackiego), sposobu użytkowania wody, jej wymiarów, znaków wodnych z podaniem daty i liczby odnośnych orzeczeń i protokółów, ograniczenia tych uprawnień i uwagi (§ 1).

Dodatek do KW., zawierający dane szczegółowe o spółkach wodnych (związkach wałowych), posiada podobny układ, jak KW.

Zbiór map wodnych składa się z urzędowej (§ 15) mapy pogładowej wód w powiecie, oraz (map) planów szczegółowych poszczególnych urzędzeń wodnych (§ 2).

Zbiór dokumentów zawiera odpisy orzeczeń odnoszących się do wpisów, zawartych w księdze wodnej lub w dodatku (§ 3).

Księgę wodną (sensu lato) przechowywaną pod zamknięciem w miejscu bezpiecznym od ognia (§ 4), prowadzi w powiatach wiejskich starosta, w miastach wydzielonych — prezydent miasta, a w m. Warszawie — Komisarz Rządu (§ 14). K. W. jest urządzeniem opartym na zasadzie jawności formalnej (t. j. dostępności publicznej — § 4), nie zaś — materialnej, (t. j. prawdziwości i ważności tylko tego, co jest objęte wpisem). Wprowadzenie wpisów dokonywane są po zbadaniu odnośnych dowodów i planów (§ 7, 8) z urzędu (§§ 6, 9, 13), a zmiana wypisu może być uskuteczniłą tylko przez wpis nowy i przekreślenie poprzedniego w całości lub w części (§ 1), jednak nie oznacza to bynajmniej, iżby prawo wodne nie mogło istnieć bez wpisu do KW. (§ 10). Wpisowi do KW. podlegają: a) prawomocne pozwolenia władzy wodnej na używanie wody publicznej i prywatnej, uzyskane na podstawie U. wodnej (prawa nowe) i utrzymane przez nią w mocy (prawa stare); b) zezwolone zmiany w uprawnieniach i urządzeniach, wpisanych do KW; c) spółki wodne (wałowe), zawiązane według U. wodnej, oraz stare prawnopubliczne, po dostosowaniu ustroju do U. wodnej, a w b. dzielnicy pruskiej związku wałowe; i d) wreszcie wszelkie zmiany w ich organizacji i uprawnieniach (§ 5).

E, U. wodna (Art. 32) upoważniła MRP. w porozumieniu z WS. do zarządzenia pobierania opłat za użytkowanie wszelkich wód (żegluga i spław) i łożyska wód publicznych (wydobywanie materiałów wodnych). Na mocy tego upoważnienia — wprowadzone zostały opłaty:

- a) za wydobywanie bez specjalnego uprawnienia, przy pomocy osobnych urzędzeń piasku, żwiru, kamieni i lodu z łożysk publicznych wód środków. (3); wysokość i sposób ich

pobierania ustanawia w poszczególnym przypadku władza, udzielająca pozwolenia na wydobywanie materiałów w wysokości nie przekraczającej 5% ich wartości (§ 2) — uwzględniając miejscowe warunki wodne, koszt utrzymania odcinka eksploatowanego i sposób eksploatacji;

- b) od statków i tratw oraz za spust drzewa luźnego na publicznych wodach śródkowych (4) według stawek jednorazowych (§ 1) lub okresowych (§ 13), t. i. miesięcznych lub sezonowych (za sezon nawigacyjny). Opłaty są albo zwyczajne, albo specjalne. Opłaty zwyczajne obejmują korzystanie z nurtu wody, opłaty specjalne obejmują natomiast świadczenia specjalne (rejestracja, śluzowanie, miejsce w porcie), (§ 5). R. (4) reguluje pobór i wymiar opłat zwyczajnych. Zwolnione są od opłat — statki a) nie używane stale do transportu, o powierzchni do 15 m². b) płynące bez ładunku, i holowniki bez pociągu i ładunku, c) należące do administracji państwa, płynące służbowo lub eksploatowane w zarządzie państwowym; oraz d) statki, tratwy i drzewa luzem płynące na wodach granicznych (§ 25).

Opłaty zwyczajne wymierza zarząd wodny (inspekcja dróg wodnych) właściwy dla miejsca, z którego statek wyrusza, lub w którym wkracza na obszar państwa. Do uiszczenia opłaty — obowiązany jest kierownik statku, tratwy lub spustu drzewa (§ 7); po uiszczeniu opłaty otrzymuje prócz kwitu dokument podróży, wolny od stempla (§ 8). Rozpoczęcie podróży bez uiszczenia opłaty powoduje wymiar opłaty w wysokości trzykrotnej (§ 9); za złożenie opłat (zwyczajnych lub specjalnych) odpowiada właściciel rzeczowo — statkiem, tratwą lub drzewem spuszczone wraz z całym urządzeniem i zapasem paliwa) w danym razie drogą zajęcia przymusowego przez administrację państwową (§ 10).

G. Układ (5), ratyfikowany U. z d. 4/7 1923. DU. 88/610 poddaje wspólnej, niemiecko polskiej, administracji wspólny wał ochronny w dolinie kwidzyńskiej, t. j. urządzenia wałowe (bez urządzeń odwadniających — Art. 3) ciągnące się od Bingsbergen do Białogóry na przestrzeni 45 klm., w czym 13 po polskiej stronie (Art. 1). Administrację tego wału sprawują związki wałowe, polskie i niemieckie, nie bezpośrednio, bo przez swe wspólne międzypaństwowe organy, a to: mieszany wydział (WM.) i generalnego inspektora. W skład WM. wchodzi 6 członków, (po trzech przedstawicieli obu rządów — Pol-

ski i Rzeszy) pod kolejnym przewodnictwem przedstawiciela rządów i niemieckiego i polskiego. Wydział jest ciałem kolegialnym; rozstrzyga większością głosów w razie równości — głosem przewodniczącego. Członkowie przegłosowani mają prawo żądać ponownego rozstrzygnięcia sprawy przez WM. przy udziale przewodniczącego Sądu Rozjemczego gdańsko-niemiecko-polskiego i jego głosem (Art. 3). WM. czuwa nad stanem wału, bada i zatwierdza plany i kosztorysy prac, rozlicza koszty jednolitej ochrony na Polskę i Rzeszę, oraz ocenia wnioski interesowanych związków.

Generalny inspektor prowadzi bieżącą administrację Wydziału i samodzielnie zarządza akcją ratunkową (Art. 4). Mianują go oba rządy na podstawie porozumienia w zasadzie na rok (od 1 kwietnia do 31 marca) za ew. milczącą prolongatą okresu urzędowania, na propozycję oddzielnych związków wałowych, ustaloną w drodze wyboru pośredniego przez 19 delegatów, w czym 5 polskich. W razie potrzeby członkowie związków każdej ze stron obowiązani są nieść pomoc na obszarze drugiej strony (Art. 4). Koszta jednolitej ochrony rozdziela się na oba państwa stosownie do katastru dotychczasowego związku wałowego dla wspólnego wału. (Art. 3). Obejmują one — koszty miejscowej administracji (ale bez kosztów, spowodowanych mianowaniem i czynnościami członków wydziału, bo te obowiązują bezpośrednio odnośnie rządy), oraz koszty, powstałe przez przygotowanie i wykonanie prac, potrzebnych dla jednolitej ochrony wału i pięknych spraw jego utrzymania (Art. 5).

IV. Górnictwo. *)

A. Organizacja władz.

1. Władze górnicze U. 11/4 DU. 40/424.

D. Opłaty.

2. od uprawnień górniczych U. 8/7 DU. 69/671

3. R. 29/8 DU. 82/792.

A. Polska administracja górnictwa nie była do r. 1924 jednolitą; posiadała bowiem trzy różne organizacje i trzy odrębne systemy postępowania, nie mówiąc o trzech systemach materialnego prawa górniczego. U. o władzach górniczych

*) Przegląd ustawodawstwa z działów: V. Przemysł i handel, VI. Komunikacje. VII. Praca i opieka społeczna. VIII. Ubezpieczenia społeczne oraz IX. Budownictwo i odbudowa, ukaże się w następnym numerze Ruchu.

(1) miała według projektu (p. druk Sejm. Nr. 249 ex 1923) — nie tykając prawa materialnego (Art. 1) dać Jedną, dla całego państwa jednolitą organizację władz i oprzeć tok instancji na jednakowych zasadach — uwzględniając przytem postanowienia art. 71 Konstytucji. Projekt U. został rozszerzony przez ciała ustawodawcze przez dodanie obecnego art. 7. Artykuł ten nie godzi się jednak swą zasadą z resztą przepisów U. i jest źródłem poważnych antynomji. Według U. (art. 2) organizacja władz górniczych jest trójstopniowa. Władzami górniczymi są Okręgowe Urzędy górnicze (OUG.), Wyższe Urzędy Górnicze (WUG) i Ministerstwo Przemysłu i Handlu (MPH). Właściwość każdej z tych władz w poszczególnych b. zaborach U. określa według ustaw dzielnicowych raz bez wszelkich zmian (art. 7), drugi raz znowu ze zmianami (art. 2—5), prowadzącemu do tego, że kompetencje MPH. w sprawach górniczych, nie polegające na nadzorze (?) i rozstrzyganiu odwołań (art. 5) dostałyby się OUG. (art. 3), oraz że na obszarze b. dzielnicy pruskiej musiałoby ustać zupełnie sądownictwo administracyjne w sprawach górniczych (p. § 192a Powszechnej U. górniczej z d. 24 czerwca 1865 r. Zb. ust. str. 705 w brzmieniu nowel z r. 1905 i 1907 i 1909) w przypadkach z §§ 15, 27, 80 f, i 197 pruskiej ustawy górniczej.

D. Ustawodawstwo dzielnicowe traktowało uprawnienia górnicze pod względem obciążenia na rzecz państwa w sposób różny. Gdy np. w b. zaborze austriackim istniały stosunkowo wysokie, *periodyczne* opłaty od wyłączności górniczych i od nadań, w b. zaborze pruskim — opłat takich nie pobierana wcale na rzecz skarbu. Aby uprawnienia górnicze dzielnicowe zrównać pod względem obciążenia opłatami i zapewnić państwu w okresie sanacji skarbu wydatniejsze źródło dochodowe (p. druk Sejm. Nr. 735 ex 1923), U. poddaje górnictwo w b. zaborach rosyjskim i pruskim (z czasowem wyłączeniem śląskiego) opłatom analogicznym do tych, które dotychczas obciążały górnictwo małopolskie. Opłaty dzielą się (1) na opłaty (po 16 zł. rocznie) od wyłączności poszukiwań górniczych, przewidziane tylko dla b. zaboru austriackiego — oraz na opłaty od nadań górniczych przewidziane dla całego obszaru państwa. Opłaty od nadań pobierane są — w b. zaborze austriackim od miary górniczej, a w b. zaborze rosyjskim i pruskim od 1 ha zatwierdzonego nadania górniczego — w trzech stawkach (po 4 zł. 2 zł. i 1 zł. rocznie), zależnie od rodzaju minerałów (Art. 1). Do uiszczenia opłaty

jest obowiązany posiadacz uprawnienia lub jego prawny zastępca (art. 2). Opłacie podlegają zarówno uprawnienia górnicze nowe, jak i dawne t. j. istniejące już w 8 sierpnia 1924 r. Nie podlegają opłatom uprawnienia górnicze będące własnością państwa (Art. 2). Opłaty od wyłączności poszukiwań górniczych wymierzają (3) ÓUZ; opłaty od nadań WUZ (2) na podstawie katastru wyłączności (§ 5) wzgl. katastru nadań górniczych (§ 2). Wymiar opłaty (§ 8) podaje się płatnikom do wiadomości nakazem płatniczym (§ 8). Wysokość wymiaru i sposób spłaty podlega zaczepieniu drogą t. zw. reklamacji (§ 9) u władzy, która dokonała wymiaru. Jeżeli miejsce zamieszkania płatnika lub jego prawnego zastępcy jest nieznanie władzy górniczej lub znajduje się poza granicami państwa, nakaz płatniczy (wezwanie) ogłasza się w Monitorze ze skutkiem doręczenia z upływem 14 dni od dnia ogłoszenia (§ 13). Opłaty uiszczą się co rocznie w dwu ratach półrocznych; a w razie zalegania z opłatą od nadań i miar — zalegający winien zapłacić 10% od sumy zaległej za każdy miesiąc zwłoki. Zaległość podlega przymusowemu ściągnięciu w drodze administracyjnej (§ 15). Nieuiszczenie opłaty od wyłączności w ciągu miesiąca płatności powoduje wezwanie zalegającego przez OUG. do zapłaty zaległości w ciągu dni 30; zaniedbanie tego terminu pociąga za sobą wygaśnięcie uprawnienia (§ 14), niezależnie od ściągnięcia zaległości w drodze egzekucji administracyjnej (§ 14) chociaż U. (2) tego środka nie zna.

J. Hubert (Poznań).

2. Prawo skarbowe polskie*

(Od 1 maja 1924 do 15 kwietnia 1925.)

I. Pełnomocnictwa rządowe, waloryzacja wierzytelności skarbowych i budżet. II. Ustawodawstwo dotyczące wydatków państwowych. III. Ustawodawstwo dotyczące dochodów państwowych: a) z własnego gospodarstwa, b) z opłat, c) z podatków 1. pośrednich, 2. bezpośrednich. IV. Ustawodawstwo dotyczące kredytu publicznego Rzplitej Polskiej.

I.

Pełnomocnictwa rządowe, waloryzacja wierzytelności skarbowych i budżet.

Rok 1924 posiadać będzie niewątpliwie wielkie i zasadni-

*) Dokończenie niniejszego przeglądu skarbowego zostanie pomieszczone w zeszycie następnym (IV-tym) „Ruchu”.

cze znaczenie w historii skarbowości polskiej. Zamykając okres pięcioletniej inflacji burzącej do szczytu podstawy racjonalnej gospodarki prywatnej i państwowej, a przygotowując z drugiej strony dzięki stabilizacji waluty ramy dla przyszłego normalnego ułożenia się budżetu państwowego, rok ten zaznaczyć się musiał silnym naprężeniem twórczej i odżywczej energii całego społeczeństwa, jaka nie tylko objęła sferę bezpośrednich działań finansowo-gospodarczych, ale znalazła ponadto swój najwybitniejszy wyraz w zasadniczym przesunięciu się sił w naszym wewnętrznym ustroju prawno-politycznym. Wielka reforma na polu skarbowym i walutowym, jaka u schyłku roku 1923 dla państwa jak i społeczeństwa okazała się nieodzownie konieczną, nie mogła być podjętą skutecznie bez naruszenia dotychczasowego ustosunkowania się kompetencji i zakresu działań naszych najwyższych władz państwowych i ustawodawczych. To też uchwalona w dniu 11. I. 1924 r. ustawa o naprawie Skarbu Państwa i reformie walutowej, przekazującą ściśle określoną sumę najdonioślejszych uprawnień i atrybucji reprezentacji narodowej w zakres kompetencji Prezydenta Rzeczypospolitej wzgl. Rady Ministrów, stanowiła przez cały czas swej istniejącej mocy prawnej zasadnicze podłoże, na którym opierał się w formie poszczególnych rozporządzeń posiadających faktyczne znaczenie ustaw cały gmach wielkiej reformy skarbowej.

W okresie sprawozdawczym ustawa o naprawie Skarbu Państwa i reformie walutowej pozostała w mocy jeszcze przez miesiące maj i czerwiec r. ub. Dla ogromu pracy jednak, jaka czekała władzę wykonawczą w spełnianiu wynikających stąd dla niej obowiązków, termin połowy roku okazał się rychło za krótkim, to też ponowne udzielenie pełnomocnictw na dalszy okres aż do końca roku, czyli wznowienie w rzeczy samej anormalnego stanu prawno-politycznego — było z konieczności rzeczy nieuniknione. Uchwalona w dn. 31. VII. r. ub. ustawa o naprawie Skarbu Państwa i poprawie gospodarstwa społecznego (Dz. U. 71/687), pomimo, że pozostawała w mocy przez okres znacznie krótszy jak poprzednia ustawa (od dn. 18. VIII. t. j. dnia ogłoszenia ustawy aż do 31. XII. r. ub., poprzednia od 15. I. do 30. VI.), obejmowała jednak niemniej ważną, a dla kontynuowania dzieła reformy konieczną sumę kompetencji, zadań i obowiązków. Wspomniana ustawa upoważniała w szcze-

gólności Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania na podstawie uchwał Rady Ministrów rozporządzeń w następujących sprawach: przeprowadzenia oszczędności w gospodarstwie państwowymi (w szczególności przez zorganizowanie samodzielnych gospodarczo względnie i prawnie przedsiębiorstw dla eksploatacji kolei i lasów państwowych), zabezpieczenia Skarbowi Państwa źródeł dochodowych niezbędnych dla zachowania równowagi w przyszłych oikresach budżetowych (w szczególności w zakresie opodatkowania spirytusu, w zakresie monopolu solnego i podatków gruntowych), zabezpieczenia Skarbowi Państwa źródeł pokrycia wydatków inwestycyjnych (mianowicie w drodze sprzedaży państwowych majątków i przedsiębiorstw o łącznej wartości nie przenoszącej 100 milionów zł. z wyłączeniem jednak niektórych szczególnie cennych obiektów, jak zakładów naftowych w Drohobyczu, kopalni węgla „Brzeszcze”, fabryki związków azotowych w Chorzowie oraz salin, zaciągnięcia pożyczek do 300 milionów, zł., nie połączonych jednak z wydzierżawieniem monopolów i kolei), następnie przeprowadzenia oszczędności w gospodarce samorządów i innych związków prawnopublicznych, wzmoczenia i ułatwienia obrotu pieniężnego i kredytowego (w szczególności przez udzielenie gwarancji państwowej dla listów zastawnych, obligacji kolejowych i komunalnych oraz innych zobowiązań osób fizycznych i prawnych odpowiednio zabezpieczonych do łącznej wysokości 500 milionów zł., unormowanie czynności instytucji pieniężnych oraz organizacji wzgl. reorganizacji tychże w poszczególnych pizypadkach, ustalenie prawnej wysokości stopy procentowej, wydanie przepisów dotyczących lokaty kapitałów publicznych oraz uregulowanie wywozu kruszców szlachetnych), następnie ustalenia wartości i sposobu spłaty zobowiązań publicznie i prywatnoprawnych, o ile dane kwestje nie zostały uregulowane już na zasadzie pierwszej ustawy o naprawie Skarbu Państwa, dalej ujednostajnienia przepisów o lichwie, ograniczenia ilości swiāt, wreszcie ustalenia prawa własności i zabezpieczenia odpowiedzialności finansowej Państwa w odniesieniu do pewnych spornych kwestji majątkowych wynikających z traktatu pokojowego z Austrią.

Reforma skarbowa, opierająca się w głównej mierze na wspomnianych powyżej ustawach o naprawie skarbu, miała przede wszystkim na celu uporządkowanie całokształtu dochodów i wydatków państwa, przyczem należało jednak nie

tylko brać pod uwagę aktualne dochody i wydatki, dające się w całości uchwycić liczbowo i zestawić w budżecie, ale i wszelkie niezrealizowane należności i zobowiązania skarbowe datujące z okresu minionej inflacji. Ostatnie, wchodzące zasadniczo również w ramy ogólnej gospodarki skarbowej, uregulowane zostały w ścisłej łączności z całym kompleksem zagadnień waloryzacji prywatno-prawnej. Miarodajne więc w tej dziedzinie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14. V., 28. VI. i 27. XII. r. ub. (zestawione w jednolitej formie w załączniku do rozporządzenia Ministra Skarbu wydanego w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości dnia 25. III. b. r. Dz. U. 30/213) podają także zasadnicze normy dla waloryzacji należności skarbowych. Według pierwszego z powyższych rozporządzeń (z dn. 14. V. 24. Dz. U. 42/441, § 35) przerachowuje się wierzytelności z funduszków państwowych, jak również pretensje z tytułu odsetek, specjalnych uprawnień, zaliczek, nieuregulowanych transakcji kupna — sprzedaży, oraz hipoteki zabezpieczające odnośne wierzytelności, zasadniczo na 50, 65 i 80% sumy obliczonej według skali § 2 danego rozporządzenia, zależnie od daty powstania wierzytelności (w r. 1921, w r. 1922 i I kwartale 1923 r., oraz w II, III i IV kwartale r. 1923).

W niektórych przypadkach rozporządzenie przewiduje nawet przeracnowanie należności skarbowych na 10% sumy obliczonej według ogólnej skali § 2. Natomiast zobowiązania Skarbu Państwa wynikające z traktatów międzynarodowych oraz z emisji papierów wartościowych ulegają według § 42 rozporządzenia przeracnowaniu na podstawie osobnych przepisów, choćby dane papiery były zabezpieczone hipotecznie. — Drugie z wymienionych powyżej rozporządzeń (z dn. 28. VI. 24. Dz. U. 56/566) podaje w uzupełnieniu do § 35 (jako § 35a) przepisy o waloryzacji należności i zobowiązań kolei. W szczególności przerachowuje się nieuregulowane należności kolei z tytułu przewozu na 10% sumy obliczonej według ogólnej skali waloryzacyjnej, natomiast należności z tytułu innych usług lub uprawnień na 50% skali ogólnej; z drugiej strony przerachowuje się także nieuregulowane zobowiązania kolei z tytułu szkód i strat wynikłych przy przewozie na 10% sumy obliczonej według skali ogólnej, natomiast zobowiązania powstałe z tytułu wywłaszczenia gruntów lub budynków według pełnych stawek ogólnej skali waloryzacyjnej, jednak nie ponad aktualne przeciętne ceny takich samych

nieruchomości. — Trzecie z wymienionych powyżej rozporządzeń (z dn. 27. XII. 24. Dz. U. 115/1024) uzupełnia poprzednie przepisy przez dodanie dalszych dotyczących w pierwszej linii waloryzacji należności i zobowiązań Skarbu Państwa istniejących w stosunku do kolei prywatnych. Mianowicie dodany do § 16 ustęp 3, zabezpiecza Skarb Państwa przed nieodpowiednią waloryzacją obligacji kolei prywatnych, przez Państwo gwarantowanych, zaś dodane do § 35a 1, zdanie d, reguluje waloryzację należności Skarbu Państwa powstałych z tytułu pokrywania deficytu lub dokonywania wkładów podczas prowadzenia administracji danych kolei prywatnych, które to należności przerachowuje się na 50% sumy obliczonej według ogólnej skali waloryzacyjnej. Równocześnie przez dodanie do § 35a ustępu 4, w znacznej mierze uchylone zostało poprzednio wprowadzone ograniczenie zobowiązań kolei z tytułu szkód i strat wynikłych przy przewozie (miarodajne są w danych razach zasady ogólne §§ 28—30, t. j. zasady słuszności), i w tej samej formie ujęte zostały w dodatkowym § 35b także analogiczne zobowiązania poczty. Orzecznictwo sądowe w sprawach uregulowanych w §§ 35, 35a i 35b jest wyłączone (§ 35 c), w ewentualnych innych przypadkach miarodajne są ogólne przepisy prywatno-prawnej waloryzacji (§ 35d). Wszelkie zmiany w sposobie przerachowania należności i zobowiązań skarbowych należą na zasadzie § 35e do kompetencji Rady Ministrów, która w razie potrzeby oznacza władze administracyjne lub państwowe instytucje bankowe mające w charakterze organów Skarbu Państwa dokonać danych przerachowań (§ 35f). — Dodać wreszcie należy, że § 37 a wyłącza zasadniczo wierzytelności Skarbu Państwa z pod przepisów § 6 ustępu 4, ustanawiającego ulgi dla dłużników, mianowicie prawo zwłoki w wyrównaniu swych zobowiązań do dn. 1. I. 1927 r.

Poza powyższymi trzema rozporządzeniami Prezydenta Rzpltej zawierającymi zasadnicze normy dla waloryzacji należności i zobowiązań skarbowych, w szeregu dalszych rozporządzeń Prezydenta Rzpltej wzgl. Rady Ministrów (z dn. 27. XII. 24, 7. I. i 24. I. 25. oraz dwóch z dn. 27. XII. 24.) uregulowane są niektóre specjalne przypadki waloryzacji zobowiązań i pretensji Skarbu Państwa. Mianowicie rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z dn. 27. XII. 24. (Dz. U. 115/1030) waloryzuje roszczenia do Skarbu Państwa z tytułu niewypłaconych należności służbowych wszelkiego rodzaju według

pełnych stawek waloryzacyjnych, o ile wina nie zachodzi po stronie uprawnionego do poboru, natomiast roszczenia Skarbu Państwa z tytułu nadpłaconych należności służbowych oraz z tytułu wynagrodzenia wyrządzonych Skarbowi szkód i t. p. do 50% ogólnej skali waloryzacyjnej, wzgl. według pełnych stawek w razie stwierdzonej winy osoby obowiązanej (§ 1). Według pełnych stawek waloryzacyjnych przelicza się również koszty leczenia w szpitalach państwowych lub samorządowych (§ 3) oraz należności za ropę brutową (§ 4), ostatnie z pewnymi ulgami wynikającymi z terminów miarodajnych dla przeliczeń waloryzacyjnych. Pretensje Skarbu Państwa z tytułu sum wypłaconych na cele szkolnictwa, gminom wzgl. z tytułu pokrywania niedoborów administracyjnych związków samorządowych przerachowuje się na 50% wzgl. 20% zasadniczej skali waloryzacyjnej (§ 5 i 6). — § 10 wreszcie wyłącza — celem' zabezpieczenia interesów Skarbu — z pod ogólnych przepisów waloryzacyjnych zobowiązania z emisji wszelkich — więc nie tylko kolejowych — papierów wartościowych, wypuszczonych pod gwarancją państwową.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 7. I. 1925 (Dz. U. 4/35), opierając się na wymienionym powyżej § 35e rozporządzenia z dn. 14. V. 24. wzgl. 27. XII. 24., podaje specjalne ulgowe stawki waloryzacyjne obowiązujące w bliżej określonych przypadkach. Podwyższa mianowicie zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu odpowiedzialności za krzywdy osobiste i szkody majątkowe wyrządzone w ruchu kolei lub na pocztach (§§ 35a ust. 4 i § 35 b) — uchylając nawet ewentualne orzeczenia sądowe, — jak również za nieszczęśliwe wypadki przy pracy na kolejach państwowych, do pełnych stawek waloryzacyjnych, wzgl. w przypadkach przewidzianych w § 35a ust. 1, lit. c, rozporządzeń z dn. 14. V. 24. wzgl. 27. XII. 24. do 50% zasadniczych stawek waloryzacyjnych (§ 1). Natomiast należności Skarbu Państwa są w dalszych §§ 2—6 bez wyjątku zredukowane. Zmniejszone są należności z pożyczek udzielonych samorządom powiatowym na cele drogowe do 35, 45 i 50% zamiast do 50, 65 i 80% obowiązujących według § 35, 1, rozporz. z dn. 14. V. 24. (§ 2), jeszcze więcej zredukowane są należności skarbowe z pożyczek udzielonych na pomoc rolną, na cele osadnicze, miastom lub powiatom dla zażegnania bezrobocia wzgl. obniżenia cen chleba, na odbudowę kraju oraz na ogólne cele spółdzielcze i ubezpieczeniowe, mianowicie do 20, 25 wzgl. 30% zasadniczej skali walory-

zacyjnej (§ 3). Najwięcej jednak są redukowane należności Skarbu z tytułu pożyczek udzielonych na cele humanitarne, naukowo - oświatowe oraz odbudowy kościołów, mianowicie do 10% skali waloryzacyjnej, oraz z tytułu pożyczek udzielonych na pomoc dla pogorzalców we wschodniej Małopolsce — do 5% sum obliczonych według ogólnej skali waloryzacyjnej (§ 4). Także czynsze płacone Skarbowi przez właścicieli dziedzicznego prawa zabudowy w Poznaniu są obniżone: na 50% ewentualnie do 25% zasadniczej skali (§ 5). Przewidziane jest wreszcie także obniżenie miary przerachowania należności Skarbu w przypadkach, w których wzajemne pretensje do Skarbu Państwa o zwrot kaucji — bez względu na przepis § 41, 1, c, rozporządzenia z dn. 14. V. 24, podlegałyby waloryzacji (§ 6).

W związku z omówionymi powyżej rozporządzeniami Prezydenta Rzpltej wzgl. Rady Ministrów wymienić należy tutaj także rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z dn. 24. I. 25. (Dz. U. 11/77) dotyczące waloryzacji przypadających do zwrotu w myśl ustawy z dn. 11. XII. 23. składek emerytalnych podjętych z kas b. państw zaborczych. § 1 rozporządzenia przewiduje waloryzację odnośnych składek na 50% zasadniczej skali waloryzacyjnej, § 2 — ewentualne rozłożenie danej wierzytelności skarbowej na okres nie przekraczający pięciu lat.

Obok powyższych rozporządzeń waloryzacją pewnych określonych należności oraz zobowiązań skarbowych zajmują się także dwa rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z dn. 27. XII. 24, Pierwsze z nich (Dz. U. 115/1025) dotyczy m. i. spłaty pożyczek udzielonych przez b. Państwowy Ziemski Bank Szlachecki: przerachowania dokonywa się według rozporządzenia waloryzacyjnego z dn. 14. V. 24, do umorzenia i oprocentowania przedterminowych spłat, ewent. ściągnięcia całego długu w drodze egzekucji upoważniony jest Państwowy Bank Rolny (§ 3—5). — Drugie rozporządzenie (Dz. U. 115/1029) ustala normy dla waloryzacji zobowiązań wynikających z przepisów o ubezpieczeniu: § 20 rozporządzenia przewiduje przeliczenie zobowiązań Skarbu Państwa względem zakładu ubezpieczenia od wypadku według specjalnych skal waloryzacyjnych podanych w §§ 6 i 7, różniących się dość znacznie — w rezultacie na niekorzyść Skarbu — od ogólnej skali waloryzacyjnej § 2 rozporządzenia z dn. 14. V. 24.

Obok omówionego powyżej ustawodawstwa waloryza-

cyjnego, stanowiącego likwidację okresu inflacji w dziedzinie niezrealizowanych wierzytelności skarbowych, głównym jednak celem reformy finansowej było doprowadzenie do równowagi bieżących dochodów i rozchodów Państwa. Odnosne usiłowania Ministerstwa Skarbu zmierzały więc przede wszystkim do ustalenia budżetu umożliwiającego normalną gospodarkę państwową. Wprawdzie formalne uchwalenie ustawy skarbowej na r. 1924 przez ciała ustawodawcze nastąpiło dość późno, bo dopiero w lipcu r. z., nie mniej jednak na skutek energicznych zarządzeń skarbowych zbawienny jej wpływ dał się zeskontować w dziedzinie walutowej już w pierwszych miesiącach roku. Aż do końca czerwca r. ub. gospodarka finansowa państwa opierała się konstytucyjnie na dwóch ustawach o prowizorium budżetowym, z których pierwsza (z dn. 10. I. 24. Dz. U. 4/27) obejmowała okres od 1. I. — 31. III. r. z., druga (z dn. 11. IV. 24. Dz. U. 40/422) okres od 1. IV. — 30. VI. r. z. Ostatnia, podobnie jak pierwsza, upoważnia Ministra Skarbu do otwierania kredytów na wydatki państwowe do wysokości $\frac{1}{4}$ kwot ustalonych w preliminarzu budżetowym na rok 1924 (uchwalonym przez poprzedni Rząd), z uwzględnieniem jednak projektu ustawy o dodatkowych, kredytach na r. 1924 (art. 1). Odnosne wydatki państwowe mają być — według art. 2 — dokonywane na poczet konstytucyjnie mającego się zatwierdzić budżetu na r. 1924. Art. 3 przewiduje pokrycie danych wydatków dochodami ustalonymi w preliminarzu oraz dodatkowej ustawie skarbowej na r. 1924 przy uwzględnieniu podwyżki dochodów, oraz dochodami opartymi na nowych tytułach prawnych.

Zasadnicza ustawa skarbowa na r. 1924 uchwaloną została przez władze ustawodawcze w dn. 29. VII. 24. (Dz. U. 76/747). Ustawa składa się z właściwej ustawy oraz preliminarza budżetowego dołączonego w formie załącznika. Ustawa stwierdza w art. 1 i 2 liczbowo kwoty wydatków zwyczajnych i nadzwyczajnych budżetu administracyjnego, przedsiębiorstw państwowych i monopolów, następnie (w art. 3) ustala pokrycie wydatków administracyjnych oraz nadzwyczajnych wydatków przedsiębiorstw państwowych dochodami administracyjnymi oraz czystymi dochodami przedsiębiorstw państwowych i monopolów. W razie niemożności pokrycia danych wydatków przewidziane są operacje finansowe „opierające się na specjalnych tytułach ustawowych” (art. 4).

Po wyraźnym zastrzeżeniu się przeciw t. zw. „virement” czyli dowolnemu przenoszeniu kredytów z jednej rubryki budżetowej do innej, oraz podkreśleniu konieczności otwierania danych kredytów przez Ministra Skarbu drogą budżetów miesięcznych (art. 5), ustawa podaje normy dotyczące odchyłeń od zasadniczych przepisów budżetowych. Art. 6 w szczególności wymaga, aby kredyty nieobjęte budżetem zatwierdzone były w drodze ustawodawczej przy równoczesnym otwarciu nowych, wystarczających źródeł pokrycia, art. 7 natomiast podaje szereg uprawnień Ministra Skarbu w dziedzinie przenoszenia kredytów w obrębie każdego paragrafu wzgl. działu poszczególnej części budżetu — jednak z pewnymi zastrzeżeniami, mianowicie odnośnie Min. Spraw Wojskowych i Sprawiedliwości oraz z wyłączeniem Sejmu, Senatu i Kontroli Państwowej — jak również w kierunku zwiększenia niektórych wydatków zwyczajnych przedsiębiorstw państwowych i monopolów, o ile nie miałyby to zmniejszyć dochodów czystych danych przedsiębiorstw lub monopolów. Kredyty przewidziane w budżecie są ważne do dnia 31. XII. 24. Po tym dniu mogą być zużyte w ciągu najwyżej dwóch miesięcy pod warunkami, które ustali Minister Skarbu (art. 8). — Do ustawy dołączony jest w formie załącznika szczegółowy preliminarz budżetowy, którego najważniejsze dane zestawione są poniżej.

Ustawa skarbowa na r. 1924, jak również odnośny preliminarz budżetowy okazały się niewystarczające i wymagały uzupełnienia w formie ustawy skarbowej o dodatkowych kredytach na r. 1924 uchwalonej w dn. 19. XII. 24 (Dz. U. 10/75 r. 1925). Ustawa ta podwyższa kwoty ustalonych wydatków wzgl. uzupełnia je nowymi paragrafami, dodając ponadto w osobnym załączniku wykaz kredytów dodatkowych na wydatki osobowe zwiększone głównie skutkiem stosowania zmiennej mnożnej przy obliczaniu poborów urzędowych (art. 1). Pomimo to ogólna suma wydatków ustalonych już ustawą skarbową z dn. 29. VII. 1924 nie miała ulec zwiększeniu dzięki oszczędnościom przewidzianym na skutek stosowania systemu budżetów miesięcznych (art. 2). Różnica między preliminowanymi ustawowo wydatkami a dochodami miała być pokrytą nadzwyczajnemu dochodami uzyskanymi z emisji bilonu względnie emisji biletów zdawkowych (R. P. R. z dn. 20. I., 14. IV. i 17. IV. 24), oraz dzięki wypuszczeniu

premjowej pożyczki dolarowej, pożyczki włoskiej oraz pożyczki kolejowej (R. P. R. z dn. 31. I., 13. III. i 15. I. 24) (art. 3).

Zestawienie według grup i części preliminarza budżetowego na rok 1924.

(A. Administracja — brutto, B. Przedsiębiorstwa i C. Monopole — netto)

Liczba części	Nazwa grupy i części	W y d a t k i			Dochody preliminow ustawą z 29. VII 24
		preliminowane ustawą z 29. VII. 24	budż. dodatk. ustawy z 14. XII. 24	dodatk. osob. ustawy z 14 XII. 24	
	A. Administracja	zł.	zł.	zł.	zł.
1.	Prezydent Rzeczy- pospolitej	1 112 142	—	1 320	175 730
2	Sejm i Senat	5 790 406	39 330	347 302	2 799
3.	Kontrola Pań- stwowa	2 639 730	—	120 441	—
4.	Prezydjum Rady Ministrów	2 924 474	391 382	42 300	460 364
5.	Ministerstwo Spraw Zagranicznych	16 155 852	1 927 188	129 248	7 423 780
6.	Ministerstwo Spraw Wojskowych	615 734 330 ¹⁾	24 556 625	48 628 504	15 707 323
7.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	130 272 622	32 312 470 ²⁾	129 935	7 087 803
8.	Ministerstwo Skarbu	228 019 960	12 642 900	3 644 916	1 049 489 760 ³⁾
9.	Ministerstwo Spra- wiedliwości	61 935 241	236 770	4 468 649	6 644 809
10.	Ministerstwo Prze- mysłu i Handlu	72 552 043	2 153 750	7 144 350	85 862 464
11.	Ministerstwo Kolei	3 040 751	—	33 208	41 946
12.	Ministerstwo Rol- nictwa i Dóbr Państwowych	15 921 514	8 545 000	852 531	11 914 007
13.	Ministerstwo Wy- znań Rel. i Ośw. Publicz.	241 621 449	3 467 839	14 481 366	4 506 935
14.	Ministerstwo Robót Publicznych	53 381 901	18 087 119	—	35 641 408
15.	Ministerstwo Pracy i Opieki Społ.	18 422 243	7 627 000	71 600	1 472 279
16.	Ministerstwo Re- form Rolnych	21 460 485	11 456 000	3 890 5 702 000 ⁵⁾	7 602 678
		1 490 985 643 ²⁾	123 443 373 ⁴⁾	85 801 566	1 234 034 085 ⁷⁾

¹⁾ - ⁷⁾ str. 856/7.

Liczba części	Nazwa grupy i części	W y d a t k i			Dochody preliminow. ustawą z 27. VII. 24
		preliminowane ustawą z 29. VII. 24	budż. dodatk. ustawy z 14. XII. 24	dodatk. osob. ustawy z 14. XII. 24	
	B. Przedsiębiorstwa				
4.	a) Drukarnie Państwowe	—	—	—	236 787
	b) Monitor Polski	—	—	—	207 182
6.	Wytwórnice Wojsk. Zdrojowiska Państwowe	10 606 000	—	—	—
7.		—	—	—	855 167
10.	a) Przedsiębiorstwa górnicze i przemysłowe	988 519	—	—	10 593 520 ¹⁰⁾
	b) Wytwórnice aparat. telegr. i telef. oraz radio-telegraf.	489 372	—	—	46 485
11.	Koleje żelazne	89 000 000 ⁸⁾	750 000	—	20 954 000 ¹¹⁾
12.	a) Majątki Państwowe	—	25 000	—	5 450 070
	b) Lasy państwowe	179 650	—	—	60 164 717 ¹²⁾
15.	Zakłady dla emigrantów i przemysłowo-szkolne dla inwalidów	58 109	—	—	1 156 816
		101 321 650 ⁹⁾	775 000 ⁹⁾	—	99 664 742 ¹³⁾
	C. Monopole				
8.	Sacharyna	—	—	—	15 000
	Sól	—	—	—	15 000 000
	Tytoń	—	—	—	70 000 000
	Loterja państwowa	—	—	—	4 000 000
		—	—	—	89 015 000 ¹³⁾
	Razem A + B + C	1 592 307 293	124 218 373	85 801 566	1 422 713 827

¹⁾ w tem wydatków nadzwyczajnych 184400194 zł. (głównie na rezerwę zaopatrzenia).

²⁾ w tem wydatków nadzwyczajnych 234 552 451 zł.

³⁾ w tem wydatków nadzwyczajnych 15 210 000 zł. (głównie na Korpus Ochrony Pogranicza).

⁴⁾ w tem wydatków nadzwyczajnych 54 389 654 zł.

⁵⁾ zwrot zaliczek na uposażenie.

⁶⁾ w tem dochodów nadzwyczajnych 334 066 596 zł. (głównie podatek majątkowy).

^{7)-¹³⁾ str. 858.}

Ponieważ ustawa skarbowa na r. 1925 nie została na czas uchwalona, gospodarka skarbowa w b. r. oprzeć się musiała również na prowizorium budżetowym, wprowadzonym w szczególności ustawami z dn. 19. XII. 24 (Dz. U. 114/1013) na okres od 1. I. do 28. II. b. r. oraz z dn. 3. III. 25 (Dz. U. 23/159) na okres od 1. III. — 30. IV. b. r. Obydwie ustawy upoważniają Ministra Skarbu do otwierania kredytów na wydatki państwowe do wysokości $\frac{1}{6}$ kwot ustalonych w ustawach skarbowych na r. 1924. Przepis ten jednakże nie ogranicza według ustawy z dn. 19. XII. 24 kompetencji Rady Ministrów co do swobodnego ustalania wysokości mnożnej, miarodajnej dla obliczania wydatków osobowych. Ustawa z dn. 3. III. 25 umożliwia ponadto także podwyższanie kredytów na wydatki rzeczowe w zależności od stanu drożyzny. W kwestji t. zw. virement miarodajne są w obydwóch ustawach przepisy ustawy z dn. 29. VII. 25 (art. 7), za wyłączeniem jednakże prawa dokonywania w obrębie poszczególnych działów budżetu zamian w pozycjach dotyczących uposażenia.

II.

Ustawodawstwo dotyczące wydatków państwowych.

Ograniczenie wydatków państwowych do wysokości sum ustalonych w budżecie ma do pewnego stopnia znaczenie względne, ponieważ w praktyce na skutek czy to okoliczności specjalnych lub różnego rodzaju zobowiązań natury ogólnej przekroczenie preliminowanych pierwotnie sum okazuje się częstokroć wprost nieuniknionem, co nawet w ustawach budżetowych niejednokrotnie z góry jest przewidywane i sankcjonowane. Pozycję rozchodową w budżecie polskim podlegającą ciągłymi, a dla równowagi w gospodarstwie skarbowym nawet niebezpiecznym wahaniom, stanowią wydatki osobowe, zmienne w swej wysokości, zależnie od stanu drożyzny, to znów od przeprowadzonych w administracji redukcji personalnych. Miarodajne dla obliczania poborów funkcjonar-

str. 857.

⁷⁾ w tem dochodów nadzwyczajnych 374 042 603 zł.

⁸⁾ głównie na zakup taboru normalnotorowego.

⁹⁾ wydatki nadzwyczajne.

¹⁰⁾ dochód brutto 66 958 001 zł.

¹¹⁾ „ „ 869 565 438 zł.

¹²⁾ „ „ 106 051 252 zł.

¹³⁾ dochody zwyczajne netto.

juszów państwowych i wojska mnożne, ustalone przez Radę Ministrów, wykazywały do jesieni roku ubiegłego, na skutek niepomysłnej sytuacji gospodarczej kraju, tendencję dla skarbu i temsamem dla budżetu niekorzystną. Od maja r. z. do kwietnia r. b. stosowano mnożne w następującej wysokości: gr. 36, 36, 35, 35, 35, 38, 41, 41, 42, 42, 41, 41 (Rozporz. Rady Ministrów ogłosz. w Dz. U. pod pozyc.: 370, 453, 527, 632, 726, 784, 867, 929, 997 r. ub.; 52, 132, 198 r. b.).

Dalsze wchodzące również poważnie w rachubę ciężary wynikają dla państwa wskutek rozszerzenia wzgl. uzupełnienia ustawodawstwa, dotyczącego uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska. Ustawa z dn. 7. II. 25 w szczególności rozciąga pewne przepisy zasadniczej ustawy z dn. 9. X. 1923 dotyczące uposażenia także na pracowników kolejowych (Dz. U. 19/136), ustawa z dn. 12. VI. 24 (Dz. U. 52/525) oraz R. R. M. z dn. 30. VII. 24 (Dz. U. 69/673) wprowadzają specjalny dodatek mieszkaniowy dla funkcjonariuszów państwowych i dla wojskowych, przyznany ponadto art. 5-tym wspomnianego rozporządzenia na zasadzie ustawy z dn. 12. VI. 24 (Dz. U. 52/526) także emerytom.

Duże sumy pochłaniają również wydatki wynikające z tytułu pomocy udzielanej na odbudowę budynków zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych. Odnosna ustawa z dn. 6. V. 24 (Dz. U. 49/492), uchylająca dawniejsze ustawy z r. 1919 i 1921, zawiera normy co do udzielania tej pomocy w formie pożyczek niskoprocentowych — nie wyżej 4%, zwrotnych w ciągu lat dziesięciu (art. 12), przyczem przewidziana jest także możliwość umorzenia danej pożyczki w części lub całości (art. 8). Ustawę uzupełniają rozporządzenia Ministrów Robót Publicznych i Skarbu z dn. 20. VI. 24 (Dz. U. 53/537) oraz z dn. 28. VII. 24 (Dz. U. 70/680), z których mianowicie ostatnie w szczegółowy sposób reguluje związaną z wykonaniem ustawy działalność kredytową Pożyczkowych Komisji Odbudowy oraz Państwowego Banku Rolnego.

Poza powyższymi zobowiązaniami i ciężarami, jakie ustawowo obarczają państwo, wspomnieć należy tu jeszcze o rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 15. X. 24 (Dz. U. 94/872) w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego do rent pobieranych na podstawie ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie obowiązujących w b. dzieln. prusk., o rozporządzeniu Min. Reform Rolnych z d. 17. X. 24 (Dz. U. 94/881) wydanem w porozumieniu z Min.

Skarbu o państwowej pomocy kredytowej przy scalaniu gruntów (pomoc udzielana przez Państw. Bank Rolny w formie pożyczek gotówkowych 6%-owych na okres do 6 wzgl. 10 lat), i o ustawie z dn. 18. VII. 24 (Dz. U. 67/650) o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Ostatnia ustawa przewiduje w szczególności (w art. 6) utworzenie przy Min. Pracy i Opieki Społecznej „funduszu bezrobocia”, który czerpać ma swe dochody w przeważnej mierze z wkładek zakładów pracy (t. zn. składek pracodawców i pracobiorców) oraz dopłat Skarbu Państwa (dopłaty w wysokości 50% wkładek zakładów pracy). Rada Ministrów może najwyżej połowę dopłat przypadających na Skarb Państwa przy równoczesnem wskazaniu źródeł pokrycia obciążyć gminy posiadające większe zakłady górnicze i przemysłowe (art. 8). W razie niedoboru Skarb Państwa zaliczy funduszowi bezrobocia sumę potrzebną do pokrycia, którą obciąża się następnie zakłady pracy oraz Skarb Państwa według wymienionej powyżej proporcji (art. 9). Koszty ewentualnej doraźnej pomocy mają być pokrywane na rachunek funduszu bezrobocia w formie pożyczek udzielanych samorządom i nie mogą w żadnym wypadku obciążać samorządów finansowo (art. 43). Sumy rezerwowe mają być lokowane w papierach państwowych i w papierach przez Państwo gwarantowanych albo w Banku Gospodarstwa Krajowego lub w Pocztovej Kasie Oszczędności (R. M. Pr. i Op. Sp. z dn. 26. IX. 24. Dz. U. 84/819). (C. d. n.)

Dr. R. Knapowski (Poznań).

3. Kronika ustawodawcza

(za czas od 26 marca do 28 maja 1925 r.)

34. Ustawa z 31. 3. 1925 zmieniająca przepisy tymczasowe o kosztach sądowych. (Dz. Ust. Nr. 32. poz. 223).

35. Ustawa z dnia 31. 3. 1925 zmniejszająca niektóre postanowienia ustawy z dn. 7. 2. 1922 r. o państwowej służbie cywilnej. (Dz. Ust. Nr. 32. poz. 224).

36. Ustawa z 31. 3. 1925, dotycząca zmiany ustawy z 2. 3. 1923 r. w przedmiocie udzielania Ministrowi Skarbu upoważnienia regulowania obrotu pieniężnego z krajami zagranicznymi drogą rozporządzeń. (Dz. Ust. Nr. 32. poz. 225).

37. Ustawa z 31. 3. 1925 o języku urzędowym Sądów urzęd. prokurat. i notariuszy w okręgach apelacyjnych Poznań i Torunia. (Dz. Ust. Nr. 32. poz. 226).

38. Ustawa z 18. 3. 1925 r. o dniach świątecznych. (Dz. Ust. Nr. 34. poz. 234).

39. Ustawa z 18. 3. 1925 r. o zmianie niektórych postanowień ustawy z 13. 2. 1924 r. w przedmiocie stosowania na obszarze województwa śląskiego ustaw, dotyczących państwowej służby cywilnej. (Dz. Ust. Nr. 36. poz. 240).

40. Ustawa z 18. 3. 1925 r. w sprawie przystąpienia Rzplitej Polskiej do międzynarod. konwencji metrycznej (Paryż. 20. 5. 1875 r.) wraz z odnośnym regulaminem (Sèvres 6. 10. 1921 r.) (Dz. Ust. Nr. 36. poz. 241).

41. Ustawa z 18. 3. 1925 o zmianie niektórych przepisów o państwowym podatku dochodowym obowiązujących na zasadzie rozporządź. Min. Skarbu z 14. 7. 1923 r. i ustawy z 10. 1. 1924. (Dz. Ust. Nr. 36. poz. 242).

42. Ustawa z 18. 3. 1925 o Izbach morskich. (Dz. Ust. Nr. 36. poz. 243).

43. Ustawa z 19. 3. 1925 o ponownem zakładaniu zniszczonych, zaginionych i wywiezionych ksiąg i akt hipotecznych. (Dz. Ust. Nr. 38. poz. 254).

44. Ustawa z 19. 3. 1925 o pokrywaniu kosztów leczenia żydów, stałych mieszkańców gmin b. Królestwa Kongresowego. (Dz. Ust. Nr. 38. poz. 255).

45. Ustawa z 17. 3. 1925 o państwowej Radzie Rolniczej. (Dz. Ust. Nr. 41. poz. 278).

46. Ustawa z 31. 3. 1925 r. o ulgach w aplikacji Sądów Apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. (Dz. Ust. Nr. 41. poz. 279).

47. Ustawa z 31. 3. 1925 r. o zmianie niektórych postanowień ustawy o państwowej służbie cywilnej. (Dz. Ust. Nr. 43. poz. 294).

48. Ustawa ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego między Polską a Holandją z 30. 5. 1924. (Dz. Ust. Nr. 43. poz. 295).

49. Ustawa z 1. 4. 1925 r. o przedłużeniu mocy przepisów państw, podatku od nieruchomości w gminach miejskich i od niektórych budynków w gminach wiejskich. (Dz. Ust. Nr. 43. poz. 296).

50. Ustawa z 3. 4. 1925 r. dotycząca zmiany przepisów prawa o stowarzyszeniach z 1867 r. obowiązujących w b. zab. austriackim. (Dz. Ust. Nr. 43. poz. 297).

51. Ustawa z 22. 4. 1925 r. o poborze rekruta w 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 43. poz. 298).

52. Ustawa z 2. 4. 1925 r. o gołębiach pocztowych. (Dz. Ust. Nr. 45. poz. 311).

53. Ustawa z 2. 4. 1925 o potrąceniach z uposażenia osób wojskowych. (Dz. Ust. Nr. 45. poz. 312).

54. Ustawa z 23. 4. 1925 o zatwierdzeniu konkordatu z Stolicą Apostolską. (Dz. Ust. Nr. 47, poz. 324).

55. Ustawa z 29. 4. 1925 o prowizorium budżetowym na czas od 1 maja do 30 czerwca 1925. (Dz. Ust. 47. poz. 325).

56. Ustawa z 29. 4. 1925 o rozbudowie miast. (Dz. Ust. Nr. 51. poz. 346).

57. Ustawa z 29. 4. 1925 w sprawie wykonania postanowień traktatu wersalskiego o Mieszanym Trybunale Rozjemczym. (Dz. Ust. 52. poz. 354).